

heiskaset

Heiskasten sukulehti nro 1/2022

Sisältö

Puheenjohtajan tervehdys	3
Oikaisu	4
Toimituksen palsta	5
Tuusniemen Heiskaset vuosisatojen saatossa	6
Kaunokirjoitus	10
Kiitoksen paikka	11
Tervehdys kaikki rakkaat sukuseuralaisemme	12
Heiskasten DNA-tutkimuksen eteneminen	13
Vanhuus ja kuolema	14
Kalle tyttären silmin	15
Isäni Väinö	18
Outi Heiskanen - taiteilija kuin shamaani	20
Kesä	23
Tie menneeseen - isäni sukujen historiaa osa 3	24
Heiskasten kesäjuhla Turussa	33
Merkkipäiviä ja In Memoriam	37
Olli Heiskanen In Memoriam	38
Uusia hallituksen jäseniä	39
Heiskasten sukuseura ja hallitus	40
Heiskas-tuotteet	42

Julkaisija: Heiskasten Sukuseura ry

Y-tunnus: 204431-3

Heiskaset-lehden toimitusneuvosto:

Hannu Heiskanen ja Perttu Kähäri

Vastaava päätoimittaja: Perttu Kähäri

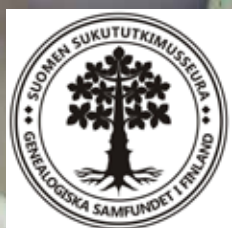
Toimitus ja taitto: Susan Wilander

Heiskaset-lehden tunnus: Toivo Heiskanen

Kannen kuva: Turun linna

Kuva: Markus Koljonen

Paino: Trinket, Helsinki

Puheenjohtajan tervehdys

Jo kolmas koronan värittävä vuosi on alkanut. Niinhän se on, että kaikkeen tottuu ja vaikuttaa että normaalielämään palaaminen pandemian hellittäessä onkin siirtymistä jonhonkin uuteen aikaan. Toki virukset ovat arvaamattomia ja kukaan ei voi tietää kuinka asiat kehittyvät vuoden mittaan. Tuleeko uusia muunnoksia ja aaltoja vai pääsemmekö jo pikkuhiljaa kohden normaalimpaa elämää?

Kun korona alkoi hieman hellittää, alkoi sitten heti seuraava vitsaus, eli sota Ukrainassa. Vaikka sotia on ollut lähes jatkuvasti eri puolilla maailmaa, tämä sota tuntuu tulevan selvästi suomalaisten iholle. Onhan bruttaalin hyökkäyksen toista valtiota kohtaan tehnyt Venäjä myös meidän naapurimaamme. Suomalaiset ovat alkaneet tuntea selvästi tervettä uhkaa idän suunnalta. Talviuniltaan herännyt karhu on arvaamaton ja meidän on oltava kaikin tavoin valmiina ottamaan sen iskuja vastaan. Niinpä esimerkiksi kansalaisten keskuudessa puolustusliitto Natoon liittymisen on saanut valtaisan kannatuksen. Selvästikään emme halua olla yksin, kuten talvisodassa tai tänä päivänä Ukrainassa idän uhkaa vastaan.

Olemme joutuneet perumaan seuran 60-vuotisjuhlat vuodelta 2020 sekä niiden siirron viime kesältä. Mikäli tilanne sallii, py-

rimme järjestämään ensi kesänä sukuseuran tapaamisen, jolla saataisiin hieman tilkittyä monen vuoden tapahtumaköyhyyttämme. Emme kuitenkaan juhli enää täysiä kymmeniä, vaan tarkoitus on järjestää mukavaa ja mieleenpainuvaa tapahtumaa kulttuuriltaan rik-kaassa vanhassa pääkaupungissamme Turussa. Vaikkei Turussa olekaan mitään Heiskasten suvun alkujuuria, kaupungissa asuu kuitenkin useita seuramme jäseniä ja se on hyvin saavutettavissa eri puolilta maatamme. Tästä lisää toisaalla tässä lehdessä.

Uusi hallitus on työskennellyt ahkerasti koko talvikauden ajan. Koronan hyvänä puolenä mukanaan tuoma digiloikka on mahdollistanut hallituksen kokousten pitämisen Teamsin välityksellä. Itse asiassa hallitus kokoontui viime vuoden aikana useammin, kuin koskaan aiemmin, peräti seitsemän kertaa. Kaikki kokoukset olivat tosin virtuaalisia. Tammikuun kokouksessa kävimme läpi viime vuoden tilinpäätöksen ja toimintakertomuksen. Ne tullaan esittelemään varsinaiselle sukukokoukselle seuraavassa vuosikokouksessa vuonna 2023. Seuran jäsenmäärä on säilynyt hyvänä ja myös talous on tasapainossa.

Hallitus on päättänyt ulkoistaa Heiskaset-lehden tekoa siten, että päätoimittaja Perttu Kähärin työkuorma tulee kevenemään uuden toimitussihteerinimityksen myötä.

Tehtävää tulee hoitamaan Susan Wilander ja tämä järjestely mahdollistaa lehtemme julkaisemisen säännöllisesti kahdesti vuodessa. Toisen keväällä ja toisen joulun alla.

Seuramme jatkaa vielä Heiskasten kolmen pääsukuhaaran yhteyksien selvitystä. Teetimme jokaisen päähaaran yhdeltä henkilöltä laajennetun Big-Y DNA-testin, joiden avulla sukututkija Ari Kolehmainen pystyy selvittämään ovatko Heiskasten haarat Häyriä ja Joroisniemi syntyneet riippumatta toisistaan vai onko toinen saanut Heiskasen nimen esimerkiksi tullessaan vävyksi jo ennen maakirjojen alkua. Lisäksi muista alkuperältään poikkeava-

van kolmannen päähaaran Tuusniemen osalta tulos on erittäin ratkaisevassa asemassa suvun alkuperän kannalta.

Toivotan kaikille lehtemme lukijoille mitä nautinnollisinta kevään odotusta!

Kotkassa maaliskuussa 2022

Hannu Heiskanen
puheenjohtaja
Heiskasten sukuseura ry.

Oikaisu

Suomalaiset Venäjällä - tutkimus

Edellisen lehden (Heiskaset 1-2/2021) jutussa Suomalaiset Venäjällä -tutkimus oli puutteellinen kuva, josta uupui otsikkosarakkeen alapuolinen tekstisarakke. Ohessa oikea kuva.

Viimeisin tietoni perheestä on Onni Edvard Heiskasen merkintä kuolleiden ja haudattujen luetteloon Marin seurakunnasta:

№	1902 г. мѣсяцъ Мартъ		Имя, фамилія, званіе, чинъ, или ремесло умершаго; если дитя, то имя, фамилія, званіе, чинъ или ремесло родителей.
	День и часъ смерти.	День и время дня погребенія.	
247	Прозвѣщено	Первое	Онни Эдвардъ Хейсканенъ (Onni Edvard Heiskanen), сынъ финляндскаго крестьянина Эрика-Юхана Хейсканена (Erik Johan Heiskanen) и его жены Елены-Евдокии (Hilda Josefina).

Lähde: http://digihakemisto.appspot.com/index_am?atun=307148.KA&amnimeke=Pietarin+Pyh%C3%A4n+Marian+seurakunnan+arkisto

Tervetuloa lukemaan Heiskaset-lehteä!

Käsissäsi on vuoden 2022 ensimmäinen Heiskaset-lehti. Tämä on nyt myös ensimmäinen lehti, joka on tehty uudella toimituskokoonpanolla. Lehti on Sukuseuralle ja sukuseuralaisille tärkeä ja siksi hallitus halusi varmistaa sen säännöllisen ilmestymisen. Niinpä hallitus nimitti lehtemme taittajan Susan Wilanderin myös lehden toimitussihteeriksi. Susanilla on rautainen kokemus lehdesteosta, mm. Maatiainen- ja Oulunkyläinen-lehtien päätoimittajana. Tämä lehden numero ilmestyykin nyt ajallaan nimenomaan Susanin ammattitaidon ansiosta. Kiitos, Susan!

Lehtemme on taas pullollaan kiinnostavia juttuja. Erityisesti haluan nostaa esiin kaksi isompaa kokonaisuutta. Mirjami Kauppinen kirjoitti kokonaisen kirjan kuolemasta, pohditiin millaisia vanhuus ja kuolema ovat, olivat ja voisivat olla. Julkaisemme kirjasta kaksi erillistä tarinaa: Ritva Savtschenkon kertomuksen isästään Kalle Heiskasesta ja Sirpa Nypelön kertomuksen isästään Väinö Heiskasesta. Kiitokset, Mirjami, Ritva ja Sirpa näistä hienoista ja ajatuksia herättävistä teksteistä!

Toinen isompi kokonaisuus on Anne-Mari Heiskasen juttu Tie menneeseen – isäni sukujen historiaa, joka on ehtinyt jo kolmanteen osaan. Tätä sukututkimusta seuraan mielenkiinnolla! Esittelemme lehdessä myös uuden hallitusjäsenen Tuija Hauhian sekä ensi kesän Turun sukutapahtuman ohjelman ja tutustumiskohteita. Juuri ennen lehden painoon menoa saimme myös suruviestin pitkäaikaisen hallitusjäsenen ja varapuheenjohtajan, prikaatikenraali Olli Heiskasen poismenosta ja julkaisemme hänen muistokirjoituksensa.

Vielä lopuksi isot kiitokset kaikille kirjoittajille! Ilman teidän hienoja juttujanne meillä ei olisi näin hienoa lehteä. Toivotan niin kaikille kirjoittajille kuin lukijoillemmekin valoisaa kevättä ja kesää 2022. Nähdään Turussa!

Perttu Kähäri

Heiskaset-lehden päätoimittaja

Heiskaset-lehti

Seuraava lehti ilmestyy syksyllä 2022. Aineistopäivä ilmoitetaan myöhemmin seuran kotisivuilla ja facebook-ryhmässä. Aineistoa voi lähettää milloin tahansa päätoimittajalle: Perttu Kähäri, perttu.kahari@aalto.fi.

Kaikki sukuseuraan ja Heiskasiin liittyvä aineisto teksteineen ja kuvineen on tervetullutta. Varmistathan, että tekstien ja kuvien julkaisuun on lupa.

Hannu Heiskasen jo vuodesta 2005 jatkunut fiktiivinen jatkokertomus muinaisista Tuusniemen Heiskasista, jossa on kuitenkin ”tottuutta sitteeks”. Tarinassa esiintyvät henkilöt ja paikat ovat pääosin autenttisia ja erinäisiin tutkittuihin lähteisiin perustuvia.

Tapahtui edellisessä jaksossa:

Heiskas Matti ja Kolarin Anna-Maria menivät vaatimattomasti naimisiin tammikuussa 1830 Tuusniemellä. Honkalan isäntä, Matin velipuoli, Heiskas Peku kiusasi kovasti velipuoltaan Mattia tämän hänelle helemäsynnin vuoksi aiheuttaneen nöyryytyksen vuoksi. Honkalan vanhan torpparin kuoltua, kysyisen Skrufvarin torpan pidon olisi pitänyt siirtyä luonnollisesti toiselle veljekselle, mutta Pekupa päättikin antaa kontrahdin entisen torpparin pojalle. Tästä sisuuntuneena Matti päätti haastaa veljensä, nyt kuuvaavan ”Pilu-Pekka” -korkonimen, saaneen veljensä kärejille.

Torppakäräjät

Käräjät kuuluivat entisaikaan paljon luonnollisempaan osana aikalaisten ihmisten elämään kun nykyisin. Ennen vanhaan haastettiin kanssaeläjiä käräjille todella pienistäkin riita-asioista, sillä minkäänlaista keskinäistä sovittelua ei tunnettu ja oltiin uppiniskaisia sekä jääräpäisiä jurikoita. Käräjätuomarilla riittikin töitä useiksi päiviksi niin kevät-, syyskuin talvikäräjoillään kiertäessään pitäjiä.

Matin ja Pilu-Pekan torppariita-asia oli esillä Tuusniemen syyskäräjillä 1830. Matti vaati isänsä perintöosana Skrufvarin torpan hallintaa eliniäksi. Pilu-Pekka torjui väitteen, vaikka hänen sisaruksensa, Räsälään emännäksi mennyt Maria ja puukhollariksi Kuopioon mennyt Mikko puolsivat Matin vaatimusta oikeutettuna. Pilu-Pekka vetosi isänsä Honka-Matin kuolinvuoteellaan lausumiin sanoihin:

- Ukkovaenoo sano selevästi että talo jää mulle perinnöks, sen työ kaek muuttii kuulija jo sillo.

Matti tosin kuusivuotiaana silloin ollessaan ei muistanut tapahtumasta juuri mitään,

mutta etenkin sisarpuoli Maria puolusteli voimakkaasti Matin oikeuksia:

- Niibhä se ukko sano, mutta sano se myös, että muut perijät suap raevata torppia takamaelle, jos eivät piäse rikkaesiin naemissii.

Pilu-Pekka vastasi tähän töksäyttäen:

- Työhän piäsiijä molemmat oekeen rikkaesiin naemissiin.

- Niin mutta ukkoha sano, että yhessä suahaan piättee kenelle Ruufvarin torppa anettaan Ierikka-setän kuoltuva, kommentoi Kuopiosta asti kotikonnuilleen kyläilemään tullut puukhollarin Heiskas Miku.

- Eekä varmana nii sanonna, Pilu-Pekka suhahti.

- Sonopaa vuan, kyllä meillä muistluu vielä pelloo, ite kullae, jatkoi vielä Maria veljensä tukemista.

Herraskainen, äidinkielenään ruotsia puhuva käräjätuomari keskeytti väittelyn ja virkoi:

- Vadin hiljasuutta käräjätuvasa! Vuden 1734 perintökari takkapi talon isännälle rajottamattoman vallitsemisoikeuden maaomaisuuteen nähden maaseuvulla. Myös muila perilisilä kun varsinaisela

*Autenttinen otos Tuusniemen syyskäräjiltä 1830. Käräjätuomari istuu pöydän takana ja Matti Heiskanen vannoo käsi raamatulla puhuvansa totta. Taustalla vakavaimmeisiä lautamiehiä ja virkapukuinen nimismies.
Kuvan lähde: <https://blogit.utu.fi/oikeudellinentietotaito/blogi/page/2/>*

perinön sajalla eli vanhimmalla pojalla on kuitenkin oikeus tarpeellisen sovittelavan osuten, mikäli oikeus tuomitse perintöjaon kohtuttomuden.

Viimeisenä vetonaan sisarukset Maria ja Mikko ilmoittivat luopuvansa omasta perintöosastaan, jos Matti saisi torpan haltuunsa. Tähän ei Pilu-Pekka tietenkään suostunut, sillä hän ei voinut sietää enää Mattia lähelläänkään. Mattiakaan ei tosin enää viehättänyt asettua ilkeän velipuolensa naapuriksi ja varsinkaan tämän alaiseksi torppariksi. Matti olikin alkusyksystä kierrellyt jo hieman kyselemään uutta palveluspaikkaa itselleen ja vaimolleen pitkin kylä.

- Ee ilimosina ikinä tuo tolovana asetu minum mallein majjoosa pitämää, antoi vastauksensa Pilu-Pekka tokahtaneena.

Käräjätuomari otti jälleen puheenvuoron:

- Koska itse asianosaset eivät näytä pääsevän sopun asiasta, ratkaistaan varsinainen perinnön korvauskysymys oikeuden toimesta. Antakaa torpan kontraktikirja ja Honkalan veroluvi oikeudele ja poistuka salista. Teidät kutsutaan takaisin kohta

oikeuden istuttua.

Rahvas siirtyi ulkotiloihin äänekkäästi pulisten. Tällaiset käräjien istunnot olivat mukavaa piristystä ja ajanvietettä arkisten askareiden lomassa, ja käräjäistunnot pyrittiinkin sijoittamaan kalenteriin siten, että ne mahdollisimman vähän häiritsivät maatalouden töitä. Pihalla arvuuteltiin ja lyötiin vetoa, kuinka veljesten riidassa kävisi. Jotkut kannattivat Pekkaa isänsä laillisen perinnön saajaksi, toiset taas tukivat Matin varsin oikeutettua vaatimusta.

- Rupla vetoo Matim puolesta, molkotti eräs naapurin mies.

- Kiinni vetj, vaekka Masa oessii okeessa, Peku kyllä voettaa, sanoi toinen.

- On ne vuan haaskoja nämä kärryät, tokaisi eräskin.

- Tulukeha tuppaan kuulemmaan mittee se tuomarj Herra sannoo! huuteli jänntterä mualaiskorree käräjätalon isäntä kohtapuoliin käräjätuvan rappusilta. Rahvas rymisteli innoissaan sisälle, sillä kaikki halusivat olla parhailla pai-

koilla kuulemassa tuomiota.

Käräjätuomari aloitti juhlallisesti:

- *Arvosa käräjäväki. Oikeus on asian tutkinut ja katso toteen näytetyksi, että vainaja, talolinen Matti Pekanpoika Heiskanen on luvannut Honkala No:1 talon perinnöksi pojalleen Pekalle.*

Pilu-Pekka naureskeli penkillään vahingoniloisena ja voitontahtoa uhkuen. Matti taas jurotti hiljalleen, eikä oikein tajunnut asioiden nopeaa kulkua.

Tuomari kuitenkin jatkoi:

- *Koska vainaja oli kuitenkin luvannut takamaita torpan paikoksi muile perillisillen ja olemassa olevan Skrufvarin torpan jatkosta päättämisen perillisten yhteisen harkintan, oikeus päättää kohtuullisuuspykälän vedoten ja varsinkin kahden muun perillisen luopuessa perintöosastan Skrufvarin torpan nykyisen kontrahdin purkamista laitomana ja sen uudellenkirjamista veljesten Matti ja Pekka Heiskain kesken 50-vuodeksi.*

Nyt Pilu-Pekan naama venähti, eihän tässä näin pitänyt käydä. Kun hän ilmoitti, ettei hyväksy Mattia torpparikseen ja Matti ilmoitti ottavansa osuutensa mieluummin rahana, oikeus kokoontui vielä toisen kerran ja laski Matin vuotuisen hyödyn torpasta seuraavaksi kahdeksikymmeneksi viideksi vuodeksi, vähennettynä torpan pidosta aiheutuneet kulut talolle ja kaikkien rakennusten uusimiset tänä aikana.

Lopullinen tuomio oli seuraavanlainen:

- *Oikeus katso perintöoikeuden toteutuvan, kun Pekka Matinpoika Heiskain maksa Matti Matinpoika Heiskalle 150 ruplaa valtakunan raha korvaukseksi hänen saamata jäänestä torpanpaikasta.*

Molemmat riitapukarit totesivat, ettei heidän yhdessäelostaan mitään tulisi kuitenkaan isäntä-torpparisuhteessa. Matille kyseinen rahasumma oli riittävä ja Pekukin päätti hyväksyä ehdon, jotta pääsi ikävästä velipuolestaan eroon. Tämän jälkeen molemmat osapuolet hyväksyivät sopimuksen puumerkeillään toisiaan vihaisesti mulkoilleen.

Summa ei ollut kovinkaan suuri ja se vas-

tasi noin paria rengin vuosipalkkaa. Saisihan Matti sillä rahalla kuitenkin monenlaista taloustavaraa ja muuta kalua hankituksi tulevaisuudessa perustettavaan huusholliinsa. Pilu-Pekalla oli tosin juuri silloin akuutti rahapula ja häntä harmitti erityisen kovasti se, kun joutui myymään vasta hankkimansa uuden maasepän tekemän metsästyspyssyn Turus Latelle saadakseen rahat heti kokoon.

Matti oli jokseenkin tyytyväinen.

- *Sehä kävviit nätisti. Paremppii tämmäe kuu ee mittään, vaekkei valamiiseen torppaan piästykkään,* hän tuumaili vaimolleen Anna-Marialle illalla palvelusväen tuvassa.

Heidän pestinsä Honkalassa päättyisi aivan piakkoin Kekriin ja he olivat jo keräilleet kimpsujaan ja kampsujaan valmiiksi.

- *O' se vaa hyvä ko piäs poes tuon Pilu-Pekan kotkuiluista,* huokaisi Matti tyytyväisenä.

Niin saatiin tämäkin asia onnelliseen päätökseen ja päästiin elämässä eteenpäin kohti uusia aikoja. Kuinka Matti ja Anna-Maria elämänsä saavat tästä lähin järjestettyä selviää seuraavassa numerossa...

Hannu Heiskasen Tuusniemen Heiskaset palkittu!

Tuusniemen Heiskaset palkittiin
Vuoden fiktiivinen jatkokertomus
-palkinnolla Sukulehtikilpailussa
2019-2020.

Lämpimät onnittelut Hannu
Heiskaselle!

MURRESANOJEN SELVENNÖKSIÄ:

Käräjät	Aikanaan maaseudulla alin rikos-, riita- ja hakemusasioita käsittelevä oikeusaste
Helemasynti	Miehen sukupuolivietti, mieliteko naisväkeen
Torppari	Vuokraviljelijä, joka oli vuokrannut viljeltäväkseen osan suuremmasta maatilasta.
Puukhollari	Vanha nimitys mieskauppa-apulaisesta
Ukkovaenoo	Isävainaja
Muistлуу	Muisti
Rupla	Suomen Suuriruhtinaskunnassa vuosina 1809-60 käytössä ollut rahayksikkö.
Molkottaa	Puhua äänekkäästi
Jännterä	Lyhyenlanta mieshenkilö
Mualaiskorree	Siististi pukeutunut maalainen
Haaska	Hauska
Kärräät	Käräjät
Käyvä nästisti	Käydä hyvin, onnistua
Kekri	Sadonkorjuu- ja työvuoden päätöksen syysjuhla jolloin palkollisten vuosisopimus päättyi

Kaunokirjoitus

Palaa mielein menneeseen,
työhönpä sukututkijan,
kun hän työstää muisteloita,
selvitellen kirjoitukset,
mennein aikojen tavoista,
vaiheista suvun jäsenten.

Mieleen piirtyy koukeroiset,
kirjainjonotkin sanoina,
oli jälki kauniinlaista,
omaperäisen näköistä,
sukututkijan tukena,
Sampona omalajinen,

Näkee harvoin kirjoitusta,
käisialaa kauniinlaista
osa käyttää kirjaimina,
noita tikkukirjaimia,
toisilla on ongelmiana,
muoto kauniin kirjoituksen,
kun ei tekstiä osata,
lukeakaan luontevasti.

Tätä Utko ihmetteli,
puheissansa päivitteli,
onko koulu oikeenlaista,
lukutaito toisarvoista,
eikö kaunokirjoitusta,
arvosteta ensinkänä.

Lausui lapsonen läheltä,
viereltä ikäihmisen,
tekstit löytyy selkokielillä,
kaikki kirjaimet koneelta,
asussa samanlaisinkin,
tosi helppoja lukea.

Jatkaa Utko keskustellen,
vähän oudosti todeten,
onpa ihminen osannut,
käisialaa kirjoittelulla,

jopa vuosituhansia,
astipa nykypäivien,
ilman laitteiden apua,
tietokoneiden lumoa,
kynä ollutna apuna,
muste lyijykkin lisänä.

Kirjoitustaito upea,
rikkaudeksi sanottu,
tulee vastaan kulttuurista,
oman uskomme osalta,
puhuu kirja vanhahtava,
Pyhän Raamatun niminen,
tuli mieleen kymmenkäsnyt,
Jumalanpa kirjoittamat,
kivitaluin pinnoillekin,
opasteiksi jälkipolvein,

Vaativi käsinkirjoitus,
kirjoitus omaperäinen,
asennetta entislaista,
miten kärsivällisesti,
rauhallisesti edeten,
syntyy jälki kirjoituksen,
teksti kauniskin näöltä,
aateltu ajatuksella.

Joskus ehkä iltasella,
ehdohetken joutuessa,
osui Utkosen kätehen,
kirje nuoruuden ajoilta,
oli siinä kirjoitettu,
läheiselle kuulumiset,
näytti tekstin muodoltansa,
vaivannäköisnä asulta,
tunteenpuoltakin sivussa,
oman tunteiden kuvina.

Ihmetteli Utkosemme,
käisialan haltijana,
miten nyttien kirjoitukset,

*nimikirjoitus etenkin,
kuin on vanhat puumerkkiset,
nopeesti sutaistuinakin,
vailla kirjoitustyyliä,
kaunotekstisen asua,
vailla kärsivällisyyttä,
ihmisen perushyvettä.*

*Teksti kaunokirjoitettu,
kauniisti muotoiltuna,
viihtää mieltä tutkijoiden,
tuntoja sukututkijain.*

Jorma Heikkilä

Kiitoksen paikka

Kuva: Tim Goun

Kiitos kuuluu kumppaneille,
kumarrus syvä seuralle,
lehdestäpä laadukkaasta,
aviisista arvokkaasta,
joululehtisen asussa,
sisällöstäkin upeesta.

Toihan lehti tuulahduksen,
mukavaisen muisteluksen,
printtilehtisen asussa,
ikäihmisten iloksi.

Luinpa lehden intomiellä,
iloisuuden ilmehellä,
lehti tarttuipi käsihin,
monein päivien ajaksi,
kirjoitelmat kerrottuina,

selostukset selkokiellä
viihti mieltä tuttuisesti,
sukuseurasen jutuilla,
oli arkiset asiat,
pyhäpäiväinkin ajoista.

Kertoi vastuunkantajamme,
miehet, naiset ystävämme,
sukuseurasen tavoista,
vaiheista monein sukujen,
sarjakuvakin rikasti,
kuvilla omaperäisin,
mistä kiitos vanhenneelta,
sihteeriltä entiseltä.

Jorma Heikkilä

Tervehdys kaikki rakkaat sukuseuralaisemme

Käännyn taas teidän puoleenne, luettuani lehdestä tarinoitanne. Minulle tuli mieleeni, että haluaisin palata myöhemminkin niihin uudelleen.

Aika on yksineläjällä kortilla ja näyttää olevan työssäkäyvillä nuoremmillakin. Minulle tuli mieleeni ajatus tarinakirjasta. Jospa jonkun ajan keräisimme tarinoita ja kokoaisimme ne sitten kirjaksi. Olisi helpompi lukea uudelleen ja jäisivät tuleville polville yhdessä luettaviksi kirjana.

Mitäpä, jos ryhtyisitte tarinoimaan, aihe vapaavalintainen: menneistä, nykyhetkestä, seikkailuista, surullisista, opettavaisista jne., tapahtumista, joita ette unohda koskaan.

Saisimme tutustua syvällisemmin sukuseuralaisiimme ja vaikkapa samaistua muullakin tavalla, kuin sukunimen perusteella, kaikki aiheet ovat mahdollisia. Työ, arki, juhlat, kokemukset, opiskelut, harrastukset, matkat, kotieläimet, parhaimmat vitsit. Luettelo on rajaton. Onhan näitä ollutkin aikaisemmin monestakin aiheesta, mutta ei niihin kyllästy.

Korona vaikutti ehkä myös ajatukseeni. Kun emme ole päässeet tapaamaan toisiamme. Ajattelin vanhenemisesta, jotkut eivät enää pääse tulemaan toistensa luo fyysisesti ja silloin kohtaamiset ja kuulumiset jäävät vähemmälle. Lukemisellekin voisi olla ehkä enemmän aikaa, kun ei pääse liikkumaan kovin kauaksi. Ennen kaikkea myös perinteet, ajan henki ja tavat välittyvät jälkipolvillemme paremmin kirjan muodossa. Miettikääpä vakavasti asiaa, myöskin tavat ovat erilaisia idässä, lännessä, etelässä ja pohjoisessa Suomessa.

Tarinan pituudella ei ole väliä, joten avatakaa salainen arkkunne ja antakaa kynän sauhuta. Jäämme mielenkiinnolla odottamaan tarinoitanne, luvallanne tietenkin taltioimmesen. Ellet halua, voit sen kieltää.

Tiedän, että meillä jokaisella on sisällämme pieni tai suuri tarinankertoja, koolla ei ole väliä.

Tarinasi voit lähettää Perttu Kähärille, yhteystiedot ovat lehdessämme. Jos on kysyttävää, niin yhteyttä voitte ottaa puhelimitse tai sähköpostitse.

Hyvää vuoden 2022 jatkoa - iloa ja terveyttä, hyviä elämyksiä, noudatetaan suosituksia ja pysytään terveisinä. Toivottavasti voimme myös nähdä toisiamme ensi kesänä.

Terveisin Orvokki Weckström

Heiskasten DNA-tutkimuksen eteneminen

Sukututkija Ari Kolehmainen työstämän laajan monivuotisen tutkimusprojektin tuotoksesta Kaija Heiskanen kokosi keväällä 2020 mainion kirjan, jossa tuodaan yhteen suku-seuran teettämän DNA-tutkimuksen ja arkistolähteiden löydökset. Niiden avulla on useimmat sukuhaaramme pystytty vihdoin tuomaan yhteen.

Koska kolmen päähaaran keskinäistä yhteyttä ei vielä saatu varmistettua, seuran hallitus päätti loppuvuodesta jatkaa kolmen päähaaran, johon lähes kaikki sukuhaarat on saatu yhdistettyä, tutkimista ja selvittää niiden keskinäinen yhteys. Otimme jokaisesta Heiskasten kolmesta päähaarasta laajennetun Big-Y DNA-testin, joiden avulla sukututkija Ari Kolehmainen pystyy päättämään ovat-

ko nämä Heiskasten haarat (Häyriä ja Joroisniemi) syntyneet riippumatta toisistaan vai onko toinen saanut Heiskasen nimen esimerkiksi tullessaan vävyksi jo ennen maakirjojen alkua. Lisäksi kolmannen päähaaran Tuusniemen osalta tulos on erittäin ratkaisevassa asemassa suvun alkuperän kannalta, koska sen Heiskasten biologisessa isälinjassa on epäselvyyttä 1600-luvun alkupuolella.

Hannu Heiskanen
puheenjohtaja, sukututkimusvastaava
Heiskasten sukuseura ry

Vanhuus ja kuolema

Kirja siitä, millaista vanhuus ja kuolema on, oli ja voisi olla

Mirjami Kauppinen halusi kokeilla fiktiivistä kirjoittamista ideoimalla kohtuuterveen vanhusväestön elämää 2030-luvulta alkaen Hellyslaakso-nimisessä asuinyhteisössä. Syntyi pilke silmäkulmassa kirjoitettuja tarinoita. Koska vanhuuden ja kuoleman kohtaaminen on kuitenkin vakava aihe, Kauppinen halusi kirjoittaa aiheesta tietokirjan omaisen kirjan. Siksi se sisältää myös eri kirjoittajien ja haastateltavien omakohtaisia kokemuksia niin kaupunkioloissa kuin maaseudulla. Mukana on myös kokemuksia vanhustenhoidosta Saksassa.

Riipaisevinta hänelle oli julkistaa kertomukset oman lapsen kuolemasta sekä Hanna-äidin keskenmenosta. Samoin muistelot 20-vuotiaana kuolleesta nuorukaisesta.

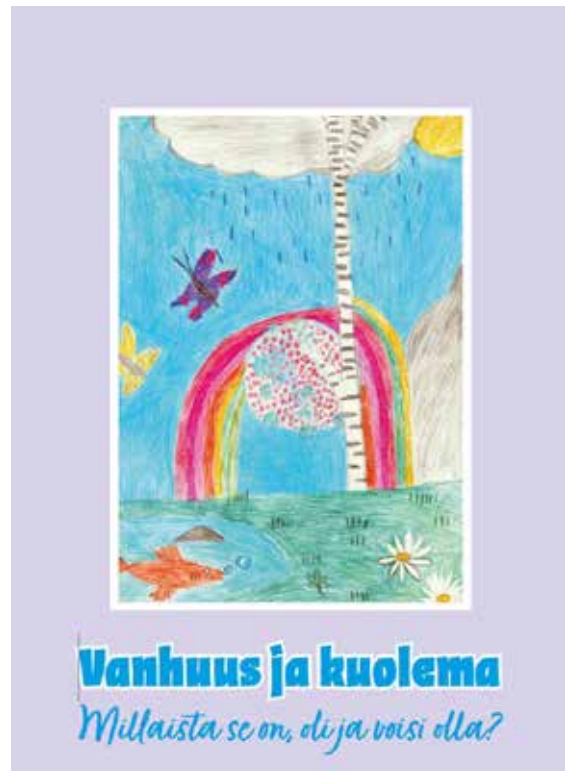
”Jokaisen kuolema ja sureminen on aina ainutlaatuista. Myös oma kuolemanpelkoni yllätti minut, ja siksi se oli hyvä sanoittaa. Lisäksi äitini syntymästä oli kulunut joulukuussa 105 vuotta ja kuolemastakin tuli 10 vuotta uudenpäivänä 2020. Vaikka olin päässyt syvimmistä surun tunteista nopeasti lävitse, niin nyt minun vihdoinkin on aika päästää sinut, rakas äitini, irti kädestäni. Kirjani myötä oli mahdollista päästä omasta syvästä kuolemanpelostanikin irti”, Mirjami Kauppinen kertoo.

Kirja syntyi keskellä koronapandemiaa: ”Uskon nykyisen terveys- ja talouskriisin vaikuttavan yhteiskunnan ja meidän ihmisten käyttäytymisen muuttumiseen. Otaksun suhtautumisemme kuolemaan myös muuttuvan. Maailma koronan jälkeen on aivan toinen kuin se vielä hetki sitten oli”, Mirjami Kauppinen kertoo. Hän myös toivoo kirjan avaavan lukijoille maaseutunaisten elämäнкаarta ja siten nostavan heidän elämänsä arvostusta.

Kirjassa on useita kirjoituksia, tositarinoi-

ta ja haastatteluja Kauppisen ystäviltä. Kaksi näistä tarinoista julkaistaan nyt tässä Heiskaset-lehden numerossa; *Kalle tyttären silmin* ja *Isäni Väinö*.

Teksti: Susan Wilander

Vanhuus ja kuolema - millaista se on, oli ja voisi olla? on Mirjami Kauppisen vuonna 2020 julkaissama kirja.

Kalle tyttären silmin

Ritva Savtschenkon kertomus isästään Kalle Heiskasesta

Istuimme isäni kanssa mökillä terassilla kaksistaan vajaa parikymmentä vuotta sitten. Lämpimän päivän ja hyvän aterian jälkeen, hieman konjakkia lasissa, jäimme juttelemaan. Oikeastaan juttuhetket isän kanssa olivat olleet hänen miehuusvuosinaan todella harvinaisia. Silloin 2002, alzheimer oli aloittelemassa tuhotyötään, mutta siitä huolimatta tai sen takia isä halusi muistella menneitä. Tuona yhtenä iltana sain tietää enemmän vanhemmistani.

Liikutun vieläkin, kun muistan, miten isä pohti, miksi hän oli ollut niin etäinen isä ainoalle lapselleen. Hänen ikäluokassaan, syntymävuosi 1922, sota määritteli nuorten miesten kohtalon. 19-vuotiaalle alaikäiselle iskettiin ase käteen, ja käskettiin ampua vihollisia. Siinä kului nuoruus, tuli invaliditeetti ja nuori perhe menetti syntymättömän esikoisensa. Sodan jälkeen tavoitteena oli tehdä työtä, painaa kauhut unohduksiin ja ennen kaikkea vaieta sotakokemuksista. Kuitenkin ne vaikuttivat kaikkeen olemiseen.

Siellä Perälän mökin terassilla isä mietti, kuinka monta venäläistä hän oli tappanut, ja millaisen surun hän oli aiheuttanut heidän perheilleen. Olin yllättynyt isän inhimillisestä pohdiskelusta, mikä oli minulle uusi puoli isässäni. Ei hän ollut ankara isä, mutta eivät minun pikku murheeni tai iloni häntä olleet kiinnostaneet. Koskaan ei ollut puhuttu siitä tragediasta, että isä joutui viemään nuoren vaimonsa puoskarille, koska sodan olosuhteissa äitini ei olisi kyennyt elättämään itseään ja lasta.

Minun lapsuuteni oli turvallinen. Isä ei ollut koskaan työttömänä. 50-luvulla hän teki paljon työtä varsinaisen Helsingin Sähkölaitoksen päivätyönsä lisäksi. Rahaa jäi hieman säästöönkin, kun elettiin vaatimattomasti.

Sodan kokeneissa työläiskodeissa säästäväisyys oli hyve. Äiti ompeli meidän kaikkien vaatteet. Mitään ei heitetty pois. Äidin kuoleman jälkeen perin melkoisen joukon kankaita ja ompelutarvikkeita. Kaikenlaista piuhaa, johtoa, narua, naulaa ja muuta rompetta jaettiin isän kuoleman jälkeen poikien kesken.

Kun olin lapsi, isä ei ollut juuri koskaan kotona. Äiti oli opiskellut ompelijan ammatin vuokraemännältään tultuaan Helsinkiin. Äiti ompeli kotona laajalle asiakasjoukolleen. Sovituksia pääsin minäkin katselemaan suuren leikkuupöydän alta, joka nostettiin seinälle, kun äiti lopetti työt.

Aviomiehenä isä taisi olla aika perinteinen. Äiti teki ruokaa ja hoiti kodin ja isä ansaitsi perheen elannon. Se tuppasi unohtumaan, että äiti toi oman osansa perheen talouteen, koska eihän kotona ompeleminen nyt ihan oikeaa työtä ollut isän mielestä. Äiti oli puolestaan karjalaistyttonä kiltti, sosiaalinen ja sukurakas, mutta itsenäinen ja joskus itsepäinenkin. Isän oli myöhemminkin vaikea sulattaa äidin harrastuksia. Hän oli selvästi myös hiljaa ylpeä äidin maalauksista, vaikka ei saanutkaan sanotuksi.

Äidin kuolema niin varhain oli kova pala isälle. Isä ei oikein osannut olla yksin. Mekin tutustuimme aika usein vaihtuviin naisystäviin. On sääli, ettei hän kyennyt tai halunnut muodostaa pysyvää suhdetta kuten Arvi-veli teki.

Itse ajattelen, että isän sotakokemukset, ja Heiskasten suvun peritty umpimielisyys eristivät isää ja äitiä toisistaan. Isä pelasi pingistä illat ja viikonloput, äiti piti taiteista. Kesän kohokohtia oli Vallilan kesäteatterissa käynti ja talvisin käytiin Työväenteatterin opereteissa, sen verran isäkin antoi myöten kulttuurille.

Molemmat olivat uskomattoman käteviä

käsistään ja asia kuin asia hoitui omin voimin. Ensimmäisen kesämökin he rakensivat Klaukkalan Lahnuksen. Muutettuani kotoa pian yo-tutkinnon jälkeen, äitiä ja isää yhdisti Frihersistä, Arvin perheen naapurista ostetulla mökillä puuhailu. Mökki myytiin sen jälkeen, kun kesänvietto kävi hankalaksi toisen naapurin kuorma-autojen metelin ja tuprutelun takia.

Isän seuraava harrastus oli veneily, mutta se ei ollut äidin juttu. Äiti ei itse asiassa ollut oppinut uimaan, vaikka oli viettänyt lapsuutensa Laatokan rannalla. Äidin kuoltua isä olisi mielellään kyydinnyt meidän perhettä veneellä. Veneily jäi meiltä kuitenkin muutama kertaan kesässä, koska työ ja omat touhut sitoivat meitä. Puotilan venekerholla oli isälle suuri merkitys. Veneilykavereiden supistuminen ajan mittaan sai isän myymään veneen ja ostamaan Perälän mökin, joka nyt on jäänyt meidän sukuun.

Kun olin lapsi, asuimme Kumpulassa. Sodan jälkeisessä asutopulassa äiti oli taistellut kaupungin asunnon ilmoittamalla, että hän ei liikahdakaan toimistosta, ellei asunto järjesty. Puutalossa oli kaksi huonetta ja keittiö, puulämmitys, kylmä vesi ja pesutupa. Rottien syömään loukkuun Iso-Roobertinkadulla verrattuna asunto oli kuitenkin äidin kertoman mukaan yllellinen.

*Ritva Heiskanen lapsena äidin ja isän keskeillä.
Kuva: Ritva Savtschenkon kotiarkisto.*

Eläminen Kumpulassa oli jo silloin yhteisöllistä. Nykyisen kylätalon paikalla oli Elanon myymälä, viereisessä talossa oli sauna ja mankeli. Saman kadun varrella oli lihakauppa ja kalakauppa, sekä päiväkotia, joka toimii vieläkin. Äiti tunsikin kaikki tienoon rouvat, koska ompeli heille. Isä tunsikin puolestaan kaikki miehet, oli autojen korjausta ja pingistä ja naapuriapua remonteissa.

Helsinki laajeni ja meidän perhe muutti 1956 Siilitielle Herttoniemeeseen. Kaksi huonetta, keittiö ja ikkunallinen vaatehuone, josta minä sain oman sopen sekä kylpyhuone. Lämmin vesi tuli kraanasta.

Eivät isä ja äitikään viihtyneet siellä kovin pitkään, koska lähtöni jälkeen muuttivat Maunulaan, jossa asuivat kahdessakin osoitteessa. Seuraava osoite oli Pukimäessä rivitalo, jossa meidän pojat viihtyivät yökylässä usein ja joka jäi äidin viimeiseksi osoitteeksi. Äidin kuoltua 1985 isä muutti Roihuvuoreen ja asunto oli minulla 2019 alkuun asti.

Tiheät muutot kertoivat isän melu- ja häiriöherkkyydestä. Äiti kotiutui kaikkiin paikkoihin, kun isä sen sijaan ärtyi erilaisista häiriöistä hyvinkin nopeasti. Sama koski ihmssuhteitakin lukuun ottamatta perhettä ja omaa sukua.

Veljeksistä isä oli eniten yhteydessä Arviin. Perheittäin kyläiltiin vuorotellen miltei viikoittain. Meillä äiti leipoi vierasvaraksi pulloa. Hedelmäsalaatti kuului vakiotarjottaviin. Arvin perhe asui Mannerheimintien ja itse vetäydyin siellä melkein aina ihanan runsaan lehtipinoon ääreen. Kesällä vierailtiin Frihersissä ennen kuin isä ja äiti ostivat naapurimökin.

Kesän huippuhetkiä oli matka Savoona Teukon ja Hannan perheen luokse. Isä osti ensimmäisen autonsa 1952 ja sillä huristeltiin hiekkateitä pitkin Kauppilänmäkeen ja siitä pitkospuita pitkin talsittiin Olkimäkeen. Suurin huvi oli mutkaisilla ja mäkisillä teillä hyppyyttää autoa niin, että vatsassa muljahte-

li. Matkalla yövyttiin Mikkelissä hotelli Nuijamiehessä, sillä päivässä ei päästy perille.

Olkimäestä on muistoja monen vuoden ajalta. Ensimmäiset muistot taitavat olla, kun olin 5-vuotias. Oli harmaa, vanha mökki, jossa oli tupa, kamari ja konttori. Hyvin perinteinen, jollaisia esiintyy vanhoissa Suomi-filmeissäkin. Matala vanha mökki vaihtui jossain vaiheessa uuteen rakennukseen. Oli isän äiti, elämän koukkuun vetänyt Alina-mummo. Pienen lapsen mielestä pelottava ja äreähkö, mutta joka kaivoi pojan tyttärelle paksulti voilla sivellyn pullapalan herkuksi. Oli etäisempi Teukko, aina iloinen Hanna, yhtenäen työn touhussa paikasta toiseen menossa. Olivat serkut, ennen kaikkea Marjatta ja Toivo, joka lapsen silmin oli ihana. Joskus siellä oli isän muita veljiä ja hämärä muistikuva on Petromaxin valossa veljesten korttiringistä.

Isälle oli tärkeä päästä tapaamaan äitiään, mutta luulen, että äitikin kävi mielellään Olkimäessä. Isä oli lähtenyt 13-vuotiaana Helsinkiin Riikka-tädin huomaan. Syy ei oikein koskaan selvinnyt, sillä isähän oli toiseksi nuorin ja muut veljekset jo maailmalla nuorinta lukuun ottamatta. Varmaan Alina-mummo ja Riikka-täti pohtivat, että ammatti ja tulevaisuus ovat Helsingissä.

Isä oli syystäkin ylpeä, että Helsingissä hän kävi koulua, heräsi aamuyöstä jakamaan lehtiä, ja osittain elätti jo itsensä. Isä kertoi joskus hieman haikeana, että mahdollisuus olisi ollut jatkaa oppikouluun, mutta silloin opiskelu ei kiinnostanut. Työ ja tienäminen houkuttelivat enemmän. Kun itse ilmoitin pyrkiväni oppikouluun, isä ei ollut kovin innostunut, mutta äiti sen sijaan kannusti. Isä ei kuitenkaan kieltänyt, vaan totesi, että itsehän hoidat koulun ja läksyt ja jos ei suju, niin töihin sitten. Työn eetos voitti koulutuksen.

Isä ei ollut kovinkaan ankara isä, mutta ei liioin kannustaja. Hän paheksui läheistä ystäväperhettä, jossa lapsia kiiteltiin ja kehuittiin.

Isovanhemmat Alina ja Ville Heiskanen.

Kuva: Ritva Savtschenkon kotiarkisto.

En muista, että isä olisi koskaan kehunut minua. Hän pelkäsi, että ainoana lapsena minusta tulisi kehumalla itserakas ja oikukas. Jälkeenpäin olen tajunnut, että hän on ollut aika ylpeä minusta – paitsi että se jäi sanomatta.

Alina-mummon elämä ei ole ollut helppoa, mutta olen varma, että hänkin on ollut lapsistaan ylpeä omalla karulla tavallaan. Harmittaa, etten tiedä hänen elämästään oikeastaan mitään. Koko sisarusparvella on Heiskanen yhteisiä sukupiirteitä, vaikka kaikki ovat eläneet erillään toisistaan. Minun isäni oli tyypillinen Heiskanen, ei helppo ihminen, mutta luotettava ja sisimmässään paljon pehmeämpi kuin ulkokuoresta olisi voinut kuvitella. Suhteessa minun lapsiini tai vävyynsä, hän on näyttänyt hauskan ja seurallisen puolensa. Olen valtavan iloinen, että saimme viettää monia iltoja Perälän terassilla ja isän ystävällinen ja auttavainen puoli tuli esiin.

Istumme edelleen kesäisin Perälässä hänen tekemänsä tukevan, pitkän terassipöydän ympärillä, ja ihastelemme sen jyrkyyttä. Isän harmiksi yksi pöydän jaloista osui oksaan ja on siksi hieman vinossa ikään kuin muistutuksena elämän rosoisuudesta.

Teksti: Tytär Ritva Savtschenko

Isäni Väinö – torpparin pojasta ihmisoikeuksien ajajaksi

Sirpa Nypelön kertomus isästään Väinö Heiskasesta

Lujatahtoinen ja sisukas, oikeuksia puolustava mies, joka ei ollut massaihminen. Luonto ja sen kauneus valloitti Väinön mielen. Tyttärenä koen hänen aidon läsnäolonsa ja rakkautensa vielä vuosikymmenten ja lopullisen poismenon jälkeenkin.

Muistelen Väinö-isääni lämpimin ajatuksin. Olinhan ne muutamat yhteiset vuotemme täydellä sydämellä ja tunteella isin tyttö. Isän luona oli turvallista olla. Hän oli olemukseltaan ja arvomaailmaltaan vankka ja vahva, luotettava hahmo lapsuuteni maailmassa. Vuosien takaisin lapsuusmuistoihin liittyy käsitys isäni luonteesta ja suhtautumisesta elämään, että Väinö oli hyvin tarkka tekemisissään, pukeutumisessaan ja arvomaailmassaan. Hän osasi jyrähtää pianikin, mikäli asiat eivät oikein sujuneet. Itseään hän kuvailee eräässä kirjoituksessaan elämäntavoiltaan suuresti ”massaihmisestä” poikkeavaksi.

Väinö syntyi keväällä 1905 Kauppilamäen kylässä Iisalmen maalaiskunnassa. Hän oli yksi kahdeksanlapsisesta katraasta, jota Ville Heiskanen Alina-vaimonsa kanssa hoiti Savon kivisten peltojen viljelyn ohella.

Omaa Ville-isäänsä Väinö muistelee seuraavasti: Ville-isällä oli tyypillinen elämänohje säästäväisyydestä; ”Aeka tavarahan kaapihtee” ja ”Tavarassa raha ee happane”. Heinää niitäessään Villellä oli tapana nyhtää jokainen korsi lehmille eväiksi kivien ympäriltä ja vesakoista.

Isäni Väinö muistelee kirjoituksessaan, että hän kävi koulua Pyöreen kansakoulussa ja sen jälkeen oli kesän käskyläispoikana ”Vieremän herastuomarilla”, kunnes meni

ratavartijan oppiin Iisalmelle. Sen jälkeen isäni muutti Helsinkiin. Siellä hän työnsä ohella luki yksityisoppilaana ylioppilaaksi vuonna 1948 ja suoritti Helsingin yliopistossa lainopin kandidaatin tutkinnon. Isä sai yliopistosta kaksi stipendiä arvoltaan 67 000 mk.

Väinöä kiinnosti suuresti yhteiskunnalliset asiat varsinkin politiikka ja ihmiselämän oikeudenmukaisuuden puolustaminen. Hän nimittäin kirjoitti säännöllisesti eri sanomalehtiin pääkirjoituksia tai muita kantaa ottavia kirjoitelmia. Poliitikasta olenkin kuulemma jo pienenä lapsena isälleni huomauttanut: ”Sinä et kuuntele radiota. Se on ropotiikkaa”. Tarkoitin siis juuri poliittisia ohjelmia, joita radiosta kuunneltiin.

Isä oli sitten vuosina 1956 - 57 Kolarin ja Kittilän nimismiehenä ja sen jälkeen hän harjoitti asianajoa omassa toimistossaan Helsingissä Suomen Asianajajaliiton jäsenenä sekä oikeusselostuksia pääkaupungin sanomalehdille. Isäni Väinö valittiin Kestikartanossa 21.2.1960 Heiskasen suvun hallituksen jäseneksi. Suvun päämieheksi eli klaanipäälliköksi valittiin tähtitieteilijä V. A. Heiskanen Amerikan Yhdysvalloista.

Väinö oli myös luontoihminen. Hän nautti suunnattomasti Lapissa olostaan nimismiesvuosinaan. Hän olisikin mielellään vinyt perheensä tuonne pohjoisen upeisiin maisemiin, aidon luonnon äärelle. Mutta aika ei silloin ollut hänelle suopea näinkin suureen muutokseen.

Perheeni muutti kesällä 1960 Helsingistä maalle Marttilaan, koska vuoden 1961 alusta lähtien isäni oli nimitetty Marttilan ja Koskittien veropiirin verojohtajaksi. Muutto pääkaupungin vilinästä täysin hiljaiseen maaseutuky-

lään vaatikin jo melkoista sopeutumista. Isäni vain totesi elämän kiertokulun sulkeutuneen päinvastaisessa järjestyksessä aikana, jolloin kaupunkeihin alkoi olla sullottu puolet Suomen väestöstä. Tämäkin kuvastaa Väinön poikkeavaa ja rohkeaa suhtautumista elämän haasteisiin.

Elämäni surullisin aamu

Marttilaan maalle muutosta ei ehtinyt kulua kuin kolmisen vuotta, kun Väinö-isäni kuoli kotona äkillisesti sydänkohtaukseen 58-vuotiaana. Muistan vielä selkeästi tämän tapahtuman, joka on kaivertunut syvälle sydämeeni ja muistikuviiini.

Eräänä huhtikuuisena kouluaamuna 1963 heräsin itsekseni ja vilkaisin kelloa; sehän on jo melkein yhdeksän. Minunhan pitäisi jo olla koulussa ja isin töissä. Olin silloin 8-vuotias ja kävin kansakoulun toista luokkaa. Nukuimme isäni kanssa omakotitalon yläkerrassa ja äitini nukkui omassa rauhassaan pikkuisen kolmekuisen vauvaveljeni Riston kanssa alakerrassa. Tönnin isääni selkään, koska hän nukkui vieressäni kasvot pois päin minusta. Herää jo isi!

Isäni ei kuitenkaan herännyt. Kiepsahdin sängystä pois ja menin isäni puolelle. Näin miten kalpea hän oli ja muutenkin aivan oudon oloinen. Samalla kuului alakerrasta ulko-ovelta kovaa koputusta. Äitini oli jäänyt lukkiutuneen oven taakse käydessään ripustamassa vauvan pyykkiä ulos kuivumaan. Kaappasin vaatenyhtyni kainaloon ja räpelsin makuuhuoneen lukitun oven kanssa, jotta saisin sen auki. Juoksin portaat alas avaamaan äidilleni ulko-ovea. Sain kurkustani kakistettua vain ihmettelevät sanani, että onkohan isille tapahtunut jotain, koska hän on niin kalpea eikä herää.

Äitini kiljaisi ja heitti pyykkikopan lattialle ja juoksi suoraan yläkertaan. Sitten muistan vain sekavan päivän monenlaiset tapahtumat,

lääkärin vierailun ja outojen ihmisten kyläilyn. Marri-kissammekin mourusi sydäntä särkevästi kellarissa ja ulkorakennuksen katto oli mustanaan keväisistä kottaraisista. Näin luontokin huomioi kuoleman läsnäolon. Lämpimin muisto tuosta päivästä on kuitenkin se, että kipaisin omineni yläkertaan, jossa isäni vielä oli. Laitoin pienet käteni hänen kaulalleen, halin pitkään ja sanoin omat jäähyväisensä. Katselin pitkään isän kuitenkin niin levollisia kasvoja. Hänen oli nyt hyvä olla. Jotenkin ymmärsin, että tämä oli isompi muutos omassa elämässäni; minulla ei enää ollut isää.

Outoa kuoleman läheisyyttä koimme äitini kanssa seuraavana isäni poismenon jälkeisenä yönä. Surullisen kokemuksen jälkeen halusin nukkua äitini ja vauvan kanssa alakerrassa levitettävän sohvan päällä. Tämä tuntui turvallisemmalta. Mutta keskellä yötä kello yhden ja kahden välillä, samoin kuten lääkäri oli todennut Väinön kuolleen edellisenä yönä, pomppasimme äidin kanssa yhtäkkiä sängyssä istumaan. Kuulimme selkeästi painavien askelten laskeutuvan kotimme rappusia yläkerrasta alakertaan. Mitään tai ketään ei tietenkään näkynyt. Oli vain tuo outo värisyttävä ääni ja raskas tunne rinnassa. Käviköhän isäni vielä jättämässä meille jäähyväiset – omalla tavallaan?

Isäni poismeno, syvälle muistikuviiin painunut lapsuuteni kokemus tuo yhä kyynelään silmäkulmaan – lähes 60 vuoden jälkeenkin. Väinö-isäni kuoli kuitenkin levollisesti nukuessaan. Tällainen tapa poistua elämästä lie nee kauneinta ja helpointa.

Teksti: Sirpa Nypelö

Outi Heiskanen - taiteilija kuin shamaani

Tuula Karjalainen, Siltala 2021, s. 280

Tuula Karjalainen on kirjoittanut kirjan ystävästään. Kiitos Tuula, että kirjoitit tämän kirjan ja kiitos Outi, että elit kirjan arvoista elämää.

Luettuani kirjan prologin mietin, kuinka voisni kirjoittaa arvostelun kirjasta, joka kertoo niin monipuolisesta henkilöstä. Arvostelu on kuitenkin helppo: kirja on loistava ja Outi taiteilijana ohittamaton. En enempää arvostele, vaan teen poimintoja oman mielestäni mukaan.

Tuntui, että Outi teki mitä vain ikinä tahtoi ja mitä tuli mieleen. Hän oli suuri ja yllättävä taiteilija miehisessä maailmassa. Hän teki häkellyttäviä performansseja ja suuria installaatioita ja toisaalta herkkiä grafiikka-vedoksia. Outi rakasti julkisuutta ja julkisuus häntä. Näyttelyitä oli valtavasti ja hän antoi satoja haastatteluja. Outi itse ehdotti Tuula Karjalaiselle elämäkerran kirjoittamista. Kirja kuitenkin lykkääntyi ja perustuu muistoihin ja Outin päiväkirjoihin koska muistisairausti haastattelut. Äiti käski Outia: Piirrä, piirrä, piirrä että isä pääsee rintamalta. Ja isä pääsi. Eläinlääkäri isänsä kanssa kiertäessään Outi oppi arvostamaan ja rakastamaan eläimiä. Eläinlääkintäreissuilla Outi oppi myös piirtämään eläimiä. Outi pysyi alati isän tyttönä. Äidin perintönä oli performanssit. Äiti ei toisaalta arvostanut Outin töitä ja tämän väljiä vaatteita. Äiti ja Outi nauttivat yhteisistä matkoista, äiti ehkä jopa enemmän. Murrosikä erotti Outin ja äidin, mutta Tiibetistä lähetetty kortti: ”Minä rakastan sinua” loi uuden yhteyden.

Outilla oli kaksi veljeä, Teuvo ja Seppo, joiden kanssa hän oli hyvissä väleissä. Sukunsa pappimenneisyyteen hän suhtautui varauksella. Outin sukulaista epäiltiin Kyllikki Saaren murhaajaksi. Naimisiinmeno ja

nimenvaihto Heiskaseksi helpotti elämää. Pikkutyttönä kuritukseksi laitettiin nurkkaan seisomaan ja siellä hän näki sukulaisten tuomia esineitä, jotka johtivat vahvaan kiinnostukseen Tiibetiin. Nurkassa seisomisesta perintönä syntyi aikanaan teos syntisäkki.

Koulussa Outi oli taitava piirtäjä, jota luokkatoverit kadehtivat ja iloitsivat kun Outi muutti perheen mukana muualle. Lapsuuden tärkeimpiä kokemuksia oli, kun Outi näki miesten pelaavan korttia. Tästä korttipelit, pasianssi ja kortit jäivät päälle tärkeinä. Muita tärkeitä oli piirtäminen, rakentaminen ja kaipaus Tiibetiin. Rakkaat lapsuusvuodet palaavat hänet Vehmaalle, jossa hän perusti 2010 OHeis-taidekodin.

Outi valmistui kuvaamataidon opettajaksi eikä opettaminen ollut hänelle epämiellyttävää. Nuorena tapahtunut raiskaus jätti Outiin

pysyvät jäljet, joka näkyi myös osassa hänen teoksistaan. Outi alkoi viettää aikaansa kurssitoverinsa Toivo Heiskasen kanssa. Topi oli lestadiolaisesta perheestä, Outin kuvauksen mukaan älykäs, kiltti ja ujo. Seurustelu johti avioliittoon. Topi oli myös kuvaamataidon opettaja ja tunnustettu kalligrafi. Hän muun muassa suunnitteli kouluopetuksen tyyppikirjaimet, joita käytettiin vuodesta 1988 vuoteen 2004. Heiskaset pitivät yhteisnäyttelyitä ja Topi oli Outin mallina useissa Outin teoksissa.

Perheelle syntyi kaksi tyttärtä, Metti ja Karoliina. Outi opetti Oulussa, Jyväskylässä ja Helsingissä, kunnes 1974 irtisanoutui ja ryhtyi vapaaksi taiteilijaksi. Outilla oli useita rakastajia ja yksi suuri rakkauskin. Outi ja Topi pysyivät avioliitossa, vaikka eivät asuneet yhdessä kymmeniin vuosiin. Outi sairastui ja tapasi sairaalassa elämänsä miehen, Unto Koistisen, joka opetti Outille risuviivan, josta tuli Outin grafiikan ydin. Outi opiskeli Suomen taideakatemian koulussa, muttei saanut päästötodistusta vaan potkut viimeisenä koulupäivänä. Syy on jäänyt epäselväksi, ehkä se oli nukahtelu milloin mihinkin. Pentti Kaskipuro oli Outille todella innostava opettaja. Kaskipurolta tuli myös Outille Ahon muorin sanonta: ja mie ko en tahokkaa soppeutuu, josta tuli tunnuslause kymmeniksi vuosiksi. Kaskipuro oli Outin elämässä suurin auktoriteetti, mutta suhde oli usein ristiriitainen.

Outi rakasti matkustamista. Elämän tärkein matka oli ensimmäinen matka Afganistaniin ja Intiaan. Intiassa hän tunsu astuneensa lapsuutensa Suomeen. Outin taiteeseen reagoitiin voimakkaasti ja usein negatiivisesti. Vieroksuminen loppui Vuoden taiteilija-näyttelyn myötä. Outi yritti siirtyä mustavalkografiikasta myös värigrafiikkaan, mutta se ei onnistunut. Painovärit eivät olleet oikeita. Kaskipuro ei uskonut väreihin ja Outi myönsi hänen olleen oikeassa. Myöskään Outin kompiisit eivät miellyttäneet Kaskipuroa.

Kompiisit olivat useista, usein eri-ikäisistä painolaatoista painettua grafiikkaa, joka oli ainutkertaista, koska yhdistäminen oli työlästä eikä onnistunut. Kompiisit voittivat kuitenkin palkintoja niin ulkomaisissa kuin kotimaisissakin taidenäyttelyissä.

Outi oli hyvin sosiaalinen ihminen, parhaita ystäviäkin oli ainakin sata. Näitä olivat pääasiassa koulutoverit ja taiteilijatoverit. Katajanokan asunnolle syntyi Bellinin akatemia, joka muodostui niin riehakkaaksi, että naapurit suuttuivat ja Heiskaset muuttivat Vallilaan. Outi rakasti performansseja, ehkä vaikuttavin oli Ateneumin sulkijaisissa tapahtunut portaitten pesu hiuksilla. Näyttelyt olivat omanlaatuisia ja usein hyvin erikoisia. Outin intohimona olivat pelit: pasianssi, seurapelit, peliautomaatit ja sudoku. Outilla oli omat kortit, niitä oli monenlaisia (taideteoksia) ja niillä pelatessa oli omat säännöt, jotka vaihtuivat aina tarpeiden mukaan. Korttien kuvissa oli ihmisiä ja eläimiä ja erilaisia perheitä. Outin installaatiot olivat isoja tai pieniä, alkaen nukketaloista kokonaisesti huoneisiin ja taloihin. Materiaali oli vanhaa.

Outi oli matkustaja. Hän matkusti milloin missäkin ja viipyi joskus kauankin. Tutuiksi tulivat niin Tiibet, Islanti, New York, Pariisi kuin muutkin Euroopan pääkaupungit. Ruotsin matka muuttui Brasiliaksi. Mongolia oli tärkeä, samoin Intia ja Pakistan. Siirrettävä Tuonela oli Record Singersin ja Bellini-akatemian suuri maataidetapahtuma Helsingin kaupunginmuseossa Meilahdessa. Puisto oli täynnä risuista tehtyjä rakennelmia ja kävijätkin saivat rakentaa risumajoja. Outi rakasti olla keskipisteenä ja hän nautti huomiosta. Vuonna 1986 hänet valittiin Vuoden taiteilija-näyttelyn taiteilijaksi. Näyttely itsessään oli kuin uskomaton taideteos.

Suuri päivä oli 11.2.1989. Hän tapasi elämänsä miehen, Anders Lundin, jonka kanssa hän oli yhdessä yli kymmenen vuotta. Outi muutti Gotlantiin ja eli välillä myrskyistäkin

elämää Andersin kanssa. Topista luopuminen oli raskasta. Andersin kanssa ruvettiin etsimään yhteistä asuntoa. Ensiksi ostettiin mylly. Se oli pieni, surkea ja kylmä, mutta oma. Myllyn jälkeen ostettiin talo, jonka pihalle rakennettiin kesäkeittiö, huvimaja, sauna ja laavu.

Gotlannin rauha rikkoontui, kun Outista tuli Kuvataideakatemian professori ja sitten min rehtori. Outi häiritsi joskus oppilaita puheillaan ja kerran he muurasivat hänet 78 tunniksi vessaan ja ruokkivat pienestä aukosta. Outilla oli aina halu matkustaa Tiibetiin. Outi haki Tarja Stranden kanssa pitkään mahdollisuutta toteuttaa elokuva Outista ja Tiibetistä. Lopulta se toteutui ja filmin nimeksi tuli Kutsu Kaukoitään. Outi opetti, neuvoi ja räihinöi Kuvataideakatemiassa ja järjesti valtavasti näyttelyitä. Hänelle oli kuitenkin ilmeinen helpotus päästä eroon rehtorin virasta.

Vuonna 1996 Outille myönnettiin Prinssi Eugen-mitali. Hänelle oli tärkeää, että Kaarle XVI Kustaa ja Silvia ojensivat mitalin. Outin monumentaaliteos on Lappeenrannan Teknillisen korkeakoulun taloustieteen laitoksella oleva Näyttämö. 1977 Outi nimitettiin taiteilijaprofessoriksi.

Outilla oli halu kiertää Tiibetissä Kailasvuori, jota hän kutsui maailman navaksi. Hän sai puhuttua Tuula Karjalaisen mukaansa ja niin alkoi raskas kuntoilu, jotta tehtävä onnistuisi. Harjoittelu jatkui Nepalissa. Nepalista siirryttiin Kiinaan. Kailasvuori kierrettiin, vaikka matka oli raskas, käveltiin ja ratsastettiin jakeilla. Tärkeintä oli, että onnistuttiin.

Outi luopui Gotlannin talosta ja myös Andersista. Hän asettui Juupajoelle vanhaan kansakouluun ja myöhemmin taiteilijakoti Tallukkaan. 2004 hän sai akateemikon arvonimen. Hän sanoi itseään Akka Teemikoksi ja myöhemmin Akka Dementikoksi. Huoli muistin huononemisesta näkyi. Outi jatkoi taiteen tekemistä, maailman kiertämistä ja näyttelyiden pitämistä. Väsymystä tuli kui-

tenkin, ehkä sen seurauksena sivupersoonat, päällimmäisenä Ite-taiteilija Immi Piilo.

Outi vanheni, hakeutui välillä Andersin seuraan, pyrki parantamaan välejänsä Topiin. Muisti huononi, hän oli edelleen Vehmaalla. Outin elämän kiteytys: Ihmeellistä on ollut saada olla ihminen.

Outi oli ennen kaikkea taiteilija. Hänen työnsä oli tehty näyttelyihin. Onneksi nykyään voi myös netistä katsoa hänen töitään. Lopuksi lainaus aivan toisesta kirjasta. Tämä kuvaa Outin asennetta elämään:

”Omiin riemuhetkiini kuului muuan esitelmäni, jonka päätteeksi Suomen taiteen outo ja ihana menninkäinen, akateemikko Outi Heiskanen, pomppasi pystyyn ja julisti, ettei ole KOSKAAN kuullut noin viisaan miehen puhuvan noin tyhmiä. Seuraavaksi olinkin jo kutsuttu puhumaan lisää tyhmiä Outin Bellini-akatemian taiteilijoille, ja avaamaan Miina Äkkijyrkän lehmänäyttelyä.” (Esko Valtaoja: Ensimmäinen koira kuussa.)

Teksti: Voitto Heiskanen

Kesä

Tätini Tuovi Heiskasen päiväkirjaote kesältä 1929

Kesä on ihana aika, kun sen tarjoamat hetket käyttää oikein.

Kesästä voi nauttia monella tavalla, riippuen usein siitä minkälaisella paikkakunnalla on.

Toisissa harrastavat nuoret saari-, laiva- ym. retkiä sekä uintia, toisilla ei taas ole tällaisiin tilaisuuksia, siellä taas harrastetaan muuta urheilua ja pyöräilyä, joka on tämän kesän urheilu.

Tahtoisin lähemmin kertoa pyöräilystä. On todella nautintoa, kun nousee pyörän päälle ja sen kanssa kiittää kauas kauniiseen ja raikkaaseen luontoon, pois pölyisiltä maanteiltä.

Esimerkiksi kun lähtee sunnuntaiaamuna mielellään pitkä matka, tuntee silloin mielensä keveäksi, kun kuulee lintujen puissa laulevan aamu laulujaan ja koko luonnon heräävän uuteen päivään, täysin siemauksin nauttii silloin kauniista luonnosta.

Jonkun matkan ajettuaan voi välillä laskeutua pyörän päältä. Istua järven rannalle ja syödä mansikoita mäen rinteeltä. Vähän ajan kuluttua voi sitten lähteä jatkamaan matkaansa ajaen kauniita kujia kylän läpi toiseen päämäärään.

Perillä on sitten kahvi voileipien kanssa odottamassa, jotka matkan jälkeen maistuvatkin erinomaiselta. Kun ilta on käsissä, niin takaisin lähtökin tulee mieleen, ja pian sitten onkin kotimatalla.

Illan viileys tekee matkan vieläkin suloisemmaksi, vaikka matka on pitkä, niin toivoisi sen vielä enemmän kestävän, pimeys ei yllätä valoisina kesäöinä vaikka ajaisi läpi yön.

Kotiin tultua ei maltaisi jäädä sisälle, vaan vielä tahtois olla ulkona. Mutta sänkyyn ruvettua ei kaipaa muuta, kuin mitä se vaan tarjoaa.

Suojärvi, kesällä v. 1929

Heiskaset-lehdelle lähettänyt Paula Erama-Kuosmanen

Ääninen on ensimmäistä kertaa jäätön helmikuussa 2020.

Ääninen on ensimmäistä kertaa tähän aikaan vuodesta jäätön. Aikaisemmin talvet olivat kylmiä pakkastalvia, nyt Äänis-järvi lainehti vapaana. Sen laajalla jääkannella on totuttu näkemään hiihto- ja muitakin talviurheilukilpailuja ja tapahtumia, jotka ennen olivat olleet alueen suur tapahtumia. Näin ilmastonmuutos on saavuttanut myös Venäjän Karjalan. Helmikuun 23. päivänä 2020 pääsin käymään Petroskoissa.

Tarkoitus oli käydä Venäjän Federaation Turvallisuuspalvelun arkistossa, jonne kirjoitin uudelleen tiedustellakseni aiempiin löytyneisiin tietoihin pohjautuen, etsiessäni isänisääni Emil Heiskasta ja hänen lapsuusperhettään ja heidän vaihteitaan. Tavoitteena oli käydä myös Kansallisessa arkistossa, jossa pidetään henkilörekisteriä. Matka venyi sunnuntaista keskiviikkoon, sillä Venäjällä oli juuri kyseisenä maanantaina kansallinen vapaapäivä ja arkistot olivat tuolloin suljetut. Jos hyvin kävisi, saisin tietää lisää Heiskasten elämänvaiheista.

Tätä *Tie menneeseen – isäni sukujen historiaa* juttusarjan 3.:n osan kirjoittamista on varjostanut sairastumiseni ja siihen liittyvät hoidot. Myöskään ei voinut enakkoon kuvitella, että

Venäjä hyökkää Ukrainaan ja Euroopan turvallisuustilanne muuttuu. On tärkeää tietää historia, muistaa menneisyys, etteivät sen ikävät tapahtumat koskaan enää toistuisi. Onnistuuko tulevaisuudessa Heiskasen perheen vaiheiden tutkiminen, se jää nähtäväksi.

Kertausta aiempaan

Olen yrittänyt selvittää isänisäni perheen Heiskasten kohtaloa useiden vuosien ajan ja päässytkin jo selvittelyssä eteenpäin. Tein matkoja tietojen perässä Kuusamoon ja kirjoitin lukuisia tiedusteluja arkistoihin tänne kotimaahan ja Venäjälle.

Tiedot ja ymmärrys koostuu pienistä palasista; arkistotiedoista, kirjallisuudesta, tv:n dokumenttiohjelmista ja aikalaiskertomuksista. Kuulun Heiskasten Kuusamon sukuhaaraan. Kuusamon Lämsän-kylältä isoukkini Johan Fredrik Heiskanen on lähtenyt Uraan Jäämeren rannalle ja perustanut sinne perheen Uurassa syntyneen Brita Lovisa Matleena Halosen kanssa. Suomen itsenäistyttyä Uura, nyk. Ura-Guba, kuten alueen muutkin suomalaiskylät, jäivät rajanvedon jälkeen Neuvostoliiton puolelle. Koska koti ja elanto

oli siinä, mihin se oli tuolloin jo vuosikymmeniä sitten perustettu, suomalaiset jäivät elämään niille sijoilleen omiin suomaiskylisiin.

Isäni äidin perhe, Akseli Walfrid Hämäläinen ja vaimonsa Hilma Katriina lapsineen, lähtivät Neuvostoliittoon paremman elämän toivossa 1932 suurlaman aikaan. Työtä ja leipää oli ajatuksena, sillä Suomessa ei näitä kerta kaikkiaan ollut. Nähtyään olot Neuvostoliitossa, perhe teki pian palautusanomuksen takaisin Suomeen, kuitenkin turhaan. 1937 oli pahimmat vainon vuodet ja silloin myös Akseli pidätettiin ja tapettiin kuten monille muillekin suomalaisille kävi. Hän oli ollut metsätyömaalla ja sahalla töissä Äänisen takana Puudosisissa, jonne suomalaisen syntyperänsä vuoksi siirretty oli sijoitettu.

Perheen tytär Sirkka ja Emil Heiskanen avioituivat 1940. Samana vuonna, jolloin Emil ja hänen lapsuuden perheensä, jossa oli 12 lasta, oli pakkosiirretty kaukaa Uurasta Jäämeren rannalta Neuvosto-Karjalaan. Sirkkan ja Emilin avioelämä ei saanut jatkua pitkään, sillä 1941 loppukesällä Emil pakkosiirrettiin jälleen ties minne ja yhteys häneen ja muuhun perheeseen katkesi. Sirkka, äitinsä Hilma ja Kauko-veli pääsivät kuitenkin takaisin Suomeen suomalaisten miehitettyä Petroskoin. Isäni syntyi maaliskuussa 1942 Helsingissä. Perheen Akseli-isästä ei saatu mitään tietoa, ennen kuin tieto hänen kohtalostaan löytyi 2004 Eila Lahti-Argutinan kirjasta *Olimme joukko vieras vaan*. Kirjassa on Akseli Hämäläisen lisäksi mainittu myös kolme Emil Heiskasen veljeä.

Myöhemmin tiedustelin kirjeellä Akseli Hämäläisen kohtaloa Venäjän Federaation turvallisuuspalvelusta Petroskoista. Samassa kirjeessä kysyin tietoja myös Heiskasista, mutta silloin kerrottiin, ettei tietoja ole löytynyt. Koska Akselilla ei ole hautamuistomerkkiä, valitsin pienen hautakiven, johon tuli teksti ”*Akseli Walfrid Hämäläinen 23.8.1898-*

13.12.1937, Stalinin vainojen ubri, Karjalan Puudosisin piiri, Shala Krasnoarmeisk N-L.” Kivi laitettiin samalle aluskivelle, jossa on hänen vaimonsa Hilma Katriinan ja tyttärensä Sirkkan sekä Sirkkan myöhemmän aviomiehen Viljamin hautakivi.

Matka Petroskoihin helmikuussa 2020

Olin kuullut Suomi-Venäjä-seurasta ja löysin nettisivuilta paikallisen yhdistyksen puheenjohtajan yhteystiedot ja hänen kanssaan kävimme kylässä Sonja luona, jonka suomalaista sukua on lähtöisin Uurasta. Sonja on tehnyt työuransa Petroskoissa röntgenhoitajana ja hän tuntee kaupungin kuin omat taskunsa. Niinpä hänen ehdotuksestaan suunnittelimme matkaa Petroskoihin.

Aluksi emmin matkalle lähtöä kovasti, varsinkin kun olin vasta lukenut ja tutkinut menneisyyden myrskyisiä tapahtumia. Sovimme lähtöpäivän ja tilasin kuitenkin viisumin ja uusin passini, sillä olin vaihtanut sukunimeni Heiskaseksi vähän aikaa sitten. Lähtöaamuna minulle iski hirveä niskakramppi, niin että koko vasen puoli niskasta ja kaulasta oli jumissa ja tosi kipeät. Ymmärsin, että jännitän reissua niin kovasti, varsinkin kun mielessä kaikui isomummoni Hilman sanat: ”*Älkää koskaan menkö Venäjälle*”. Olin tietenkin aiemmin nuorempana käynyt Viipurissa ja opiskeluaikaan Pietarissakin, mutta tämä reissu Petroskoihin olikin nyt aivan eri juttu. Vielä kotirappusilla lähdön hetkellä olin ihan kiikun kaakun lähdenkö matkaan. Kuitenkin rohkaistuini ja ajattelin ainutlaatuista tilaisuutta.

Sonja tilasi ennakkoon kyydin venäläiseltä reittitaksilta, johon mahtui kahdeksan matkalaista kyytiin. Osa matkustajista oli tullut kyytiin jo Lahdesta ja sitten taksi ajoi Savonlinnan kautta Joensuuhun. Siellä osa tiputtautui pois kyydistä ja tilalle tuli uusia kyydittäviä. Pakkasin itselleni matkaan mukaan mm. kah-

det kengät, sillä tiesin että kävelisimme kaupungissa paljon. Sonja halusi viedä petroskoilaisille ystävilleen juustoja ja shampoota, joten niitä minullakin oli laukussani lisänä.

Rajamuodollisuudet sujuivat hyvin. Ainoastaan olisin voinut täyttää ennakkoon maahantulo- eli migraatiokortin. Onneksi olin tulostanut suomenkieliseen täyttömallin jo kotona, niin kortin täyttäminen kävi nopeasti. Kortin toinen osa on tärkeää säilyttää paluumatkan rajamuodollisuutta varten.

Mutkiakin sattui. Venäjän tullin jälkeen, Sonja huomasi kadottaneensa passinsa. *Voi hyvää päivää, missä se passi on!* Sitä sitten kaikki etsimme ahtaassa taksissa kuumeisesti. Olin sujauttanut pienen taskulampun kotoa lähtiessä taskuuni ja nyt sitä yllättäen tarvittiin. Passi löytyi lampun valossa onneksi taksin lattialta.

Pian rajanylityksen jälkeen kuljettaja tankkasi auton ja hän kävi vaihtamassa rahanvaihtopisteessä halukkaille kyytiläisille ruplia. Niin matka alkoi ja sitä kesti ja kesti. Ehti tulla pimeää, oli hyvin mutkainen tie ja auton ikkunat huurussa, niin ettei nähnyt ulos ollenkaan. Yleensä koko matkaan kuluu 7-8 tuntia, kerrottiin. Tällä kertaa siihen meni lähes 10 tuntia, kunnes olimme viimein Petroskoissa.

Oli siinä sinnittelyä jokaisella, kun pysähdyksiä oli vain yksi ja silloinkin me kyydittävät istuimme vain autossa. Jutustelu sujui kivasti ja siinä selvisikin, että Joensuusta kyytiin nousseet olivat Karjalan Sanomat -lehden toimittajia. Heidän kuultuaan meidän matkamme päätarkoituksesta, kutsuivat he meidät käymään toimituksessaan Petroskoissa ja siellä sitten kävimme. Mukaan toimituksesta saimme päivän lehden ja samassa rakennuksessa oli myös Carelia-lehden toimitus. Molemmissa meitä ohjeistettiin lähettämään kuva ja tiedot henkilöstä, mikäli haluaisimme lehden kautta etsiä henkilöitä.

Varasin ennakkoon meille kahden hengen huoneen Piter Inn -hotellista, joka sijaitsee

Gagarin-aukio Petroskoissa. Edessä on trolei-bussi.

Juri Gagarin-aukion edustalla aivan Petroskoin keskustassa. Vieressä on myös rautatieasema. Aukiolta lähtee katuja moneen suuntaan ja alas Äänisen rantaan vie Lenininkatu. Sen varrella alempana on Otto Ville Kuusisen patsas. Kuusinen oli suomalainen poliitikko, joka pakeni Neuvostoliittoon sisällissodan jälkeen ja nousi siellä myöhemmin Karjalais-suomaisen neuvostotasavallan johtajaksi. Selkäpiitäni karmi, ajatellen historiaa, mutta Sonja sanoi, että ottaisimme matkan sellaisena, kun se tulisi. Sonjalla oli kokemusta, että mikään ei välttämättä suju suunnitellusti ja matkalla on varauduttava äkkinäisiinkin muutoksiin ja odottamiseen.

Hotellin pihalla nostimme matkatavarat autosta ja jo heti meitä oli vastassa kaksi nuorhkoa miestä hotellin korkeiden rappusten luona. Epäilemättä nämä olivat väijymässä uhria, jolta saisi rahaa päihtheisiin. Kun nämä huomasivat Sonjan paikalliseksi, kääntyivät he sitten kuitenkin nopeasti pois. Huokaus ja

Maanantaina

Ensimmäisen päivän kiertäisimme Sonjan ystävien luona kerrostalolähiöissä. Sonja halusi viedä Suomesta rahatut juustot ja shampoot ystävilleen. Kävimme erään vanhemman pariskunnan kotona ja tämä mies oli ollut professorina yliopistossa. Vierailu oli hyvin nopea. Näin kuitenkin heidän hyvin vaatimattoman, mutta siistin kerrostalokotinsa. Kerrostalojen pihoilla nurmi oli ajamatta ja roskia oli siellä täällä. Varikset riepottelivat roskapöntöistä löytämiään herkkuja - linnut pääsivät sinne kaivamaan vapaasti, sillä tapana on, ettei roskalaatikoiden kansia pidetä kiinni.

Pariskunnan luota hyppäsimme taksiin ja pyyhälsimme sillä kaupungille tapaamaan Sonjan ystävätärtä. Kahvillakin kävimme nykyaikaisessa kahvilassa. Minulle maistuivat tietysti karjalanpiirakat, jotka olivat aika isoja ja paksuja. Äitini suku on Impilahdelta ja Amalia-mummo neuvoi leipomaan karjalanpiirakat ruiskuoreen ja ne olivat näitä ohuempia suuhun sopivia.

Pienen kävelymatkan päässä oli Aleksanteri Nevskin katedraali, joka Neuvostoliiton vuosina oli muutettu museoksi, mutta myöhemmin takaisin ortodoksikirkoksi. Kirkko on rakennettu vuosina 1825-1832 ja sen sisällä on hämäräinen kaunis tunnelma. Altaireita ja ikoneja on useita. Kirkon takaosassa on pieni myymälä, josta voi ostaa tuohuksia, kirjoja ja kuvia ikoneista, kortteja ja muitakin matkamuistoja. Istuin hiljaa takaosan penkillä ja katselin ympärilläni kuinka ihmisiä virtasi hiljaisina ikonilta toiselle. Jotkin veivät kynttilän poisnukkuneiden muistoksi, niin myös Sonja. Huivipäinen nuori nainen puhui minulle venäjäksi ja näytti lappua, jossa luki jotain. Arvasin asiansa, mutta en voinut auttaa.

Mutta pois lähtiessämme kirkonportilla, puuhun nojaten, oli vanha mies, jonka luokse Sonja kääntyi vielä antamaan muutaman ko-

helpotus oli suuri, kun pääsimme pötkähtämään rasittavan matkan jälkeen siistin hotelihuoneen pehmeisiin sänkyihin.

Aamiaisen jälkeen hyppäsimme troleibussiin, joita pyörähti jatkuvalla syklillä hotelimme editse. Aikatauluja ei ollut, mutta kysymällä bussista purkautuvilta ihmisiltä tai kuljettajalta kyydin menosuunta selvisi kätevästi. Bussissa kulki varttunut rahastaja nahkainen laukku vyötäisillään. Matkustustilanne tuntui melko absurdilta, ruosteinen kulkuneuvo räitisi ja rämisä ja se keikkui hakien kadun epätasaisuuksia. Melko pitkät välimatkat ja bussin vaihtaminen välillä konkretisoivat kaupungin kokoa. Petroskoissa asuu noin 260 000 ihmistä ja se on Karjalan tasavallan pääkaupunki. Koska en osaa venäjää, olin aika ummikko ja kuljin koko ajan tiiviisti Sonjan vanavedessä. Sonjalla oli hyvinkin liukkaat liikkeet ja kepeä askellus. Sitkeyttäkin ikäisekseen, jota ihmettelin.

likon. En aluksi huomannut miestä ollenkaan isoa puunrunkoa vasten, liekö ollut siinä va-kiopaikassaan pitkäänkin ja lähes maastoutunut runkoon.

Poikkesimme kirkon puistoon katsomaan Tsernobylin ydinvoimalaonnettomuuden muistomerkkiä. Muistomerkissä lukee venäjäksi ”Tsernobylin kello kuuluu meidän sydämiimme 1986”.

Reippaan kävelymatkan päässä kirkosta on lähietäisyydellä toisistaan Petroskoin Taidemuseo, Kansallinen museo ja entinen suomalainen teatteri. Näihin kaikkiin kun ei millään ehtinyt ja piti valita, niin tietenkin halusin mennä taidemuseoon. Mieleen jäi pyöräyttävän hieno ikonimaalausten osasto, johon on kerätty hyvin vanhoja ikoneja karjalaiskylistä. Esillä oli myös huonekalu- ja tekstiilimuotoilua. Kuvataiteesta voi mainita, että kokoelmasta esillä oli yksi Ivan Aivazovskin tummasävyinen merimaisemamaalaus. Myös petroskoilaisten taiteilijoiden teoksia oli nähtävänä. Jokaisessa museon osiossa oli oma esittelijänsä, henkilö, joka ystävällisesti kertoi

Sirkeä ja Emil Heiskanen, osakuva kollaasista sukupolvet.

näyttelyn taustoja niin halutessamme.

Kierreltyämme ja katseltuamme kaupunkia, piipahdimme viihtyisään kahvilaan virkistymään. Huomasin, että käsilaukkuni alkoi purkautua, kirjaimellisesti. Sen keinonahkainen pinta hapristui pahasti ja alkoi murentua tiputtaen ikäviä mustia murusia kaikkialle. Tarvitsin siis uuden laukun. Menimme ostoskeskuksen laukkukauppaan ja ostin sieltä kohtuuhintaisen, noin 50€ maksavan, tilavan nahkalaukun. Kaupasta lähtiessämme Sonja kertoi, että ei tavallinen petroskoilainen nainen voi ostaa laukkuja noin vain. Sain siis taas yhden oppitunnin paikallisuudesta.

Jatkoimme kävellen satamaan, jonka lahjatarvakaupassa saimme ajan kulumaan niin tarkkaan, että poistuessamme oli jo pimeä laskeutunut ja sataman valot syttyneet. Satamasta lähtee laiva yli Äänisen suuren selän myös Kižin luostarisaaarelle, jonne on matkaa noin 70km. Saari on tunnettu puukirkoistaan ja on Unescon maailmanperintökohde.

Ehkä seuraavalla reissulla pääsen käymään siellä ja myös katsomassa Äänisen kalliopiir-

roksia, jotka sijaitsevat itärannikolla kallioisella niemellä ja lähisaarissa 15 km Vodlajoen suulta etelään Mustallejoelle (ven. Tšornaja Retška) ja sen ympäristössä. Kalliopiirroksia on noin 1300 kpl. Osa piirroksista on esillä kansallisessa museossa ja Pietarissa Eremitaasiin tuodussa kalliopaadessa. (Näin mietin matkan jälkeen, ehkä uusia matkoja ei enää tule.)

Kuljimme pitkin Äänisen rantareittiä, jonka varrella oli useita veistoksia ja ympäristötaidetta. Lahdelman vastapäisen rannan valot kajastivat kauniisti illan sinistä taivasta vasten. Sonja puheli soinnikkaalla äänellä – ehkä hän muisteli sisimmässään jotain kaukaista nuoruutensa romanttista aikaa. Jalkoja kivisti. Olimmehan kävelleet jommoisenkin huikosen matkaa. Mutta vielä oli jaksettava Sonjan ystävättären Ludmilan ylläpitämään ruokalaan syömään. Hän piti ruokalaa auki myöhään iltaan asti meitä varten. Tarjoilut olivat taivaallisen ihanat, kun nälkäisinä ja kaulungin kylmästä viimasta sinne saavuimme. Tarjolla oli keittoa, salaatit, leivät, pasteijat ja jälkiruokana tee leivoksia. Tyytyväisinä kävelimme hotelliin lepäämään ja virittäytymään seuraavan päivän arkistovierailua varten.

Tiistaina

Aamu valkeni kirkkaan aurinkoisena. Avasin hotellin ison ikkunan ja katselin Gagarin-aukion vilskettä, joka oli alkanut jo useita tunteja aikaisemmin. Sonja oli jotenkin hermostunut, hän nousi jo ennen minua ja sanoi, että: ”Nyt ei nukuta koko päivää! Laitoit liikaa nimiä kirjeeseesi.” Olin nukkunut huonosti ja vähän venyttelin vielä sängyssä. Ymmärsin, että hermostuneisuus johtui tulevasta vierailusta Federaation turvallisuuspalvelun arkistoon. Lähetin arkistoon ennen matkaa seuraavan kirjeen:

Arkisto

Ystävällisesti pyydän tietoja isäisäni Emil Heiskasesta s.26.11.1909 Uura Muurmansk. Toivon saavani tietoja myös hänen perheestään.

Emil Heiskanen on syntynyt Uurassa Muurmanskissa ja siirretty 1940 Karjalaan. Kansallisarkistosta Helsingistä sain tiedon, että hän on mennyt naimisiin Karjalassa Sirkeka-mummoni kanssa 1940. Emil on jälleen siirretty 1941 jonnekin, mutta minne? Sirkeka-mummoni tuli pian Suomeen ja isäni syntyi maaliskuussa 1942. Olen etsinyt vuosia Emilin kohtaloa. Missä hän on asunut, milloin hän on kuollut, minne hänet on haudattu? Menikö hän uudelleen naimisiin ja onko jälkipolvia? Sirkeka-mummoni ei saanut enää yhteyttä mieheensä Emiliin ja meni naimisiin Suomessa. Hän kuoli 1973 kun olin lapsi, joten ei voinut kertoa Emilistä. Isäni kuoli 2005 ja hän tiesi hyvin vähän isästään, eikä tavannut koskaan Emiliä, koska yhteys oli katkennut jo aiemmin.

Kansallisarkistotiedon mukaan Emil Heiskasella on 8 veljeä ja 2 siskoa. Hänen isänsä on syntynyt Suomessa ja äitinsä Uurassa Muurmanskissa. Pyydän myös tietoja näistä henkilöistä, missä ovat asuneet milloin kuolleet, mihin haudattu, onko lapsia ja onko muita tietoja? Lisäksi pyydän myös neljän nuorimman tietoja. Olen kaikesta tiedosta kiitollinen.

Perheen isä: Johan Fredrik Heiskanen s.23.7.1881 Kuusamo Suomi.

Perheen äiti: Brita Lovisa Matleena os.Halonen 27.8.1884 Uura. Britan Isä Matti Antinpoika Halonen s.22.11.1844 ja äiti Greta-Lisa Halonen s.1857.

Lapset:

- Akseli (Johan Axel) Heiskanen s.8.11.1905 Uura k.10.6.1943 Tseljabinskein pakkotyöleiri. (Eila Lahti-Argutina)

- Hilmar (Hilmar) Heiskanen s.7.4.1907 Uura k.?

- Emil Heiskanen, pääkokki, s.26.11.1909 Uura k.?

- *Ludvig (Karl Ludvig), kalastaja, Heiskanen s.1910 Uura k? Tarmo-kolhoosin varapuheenjohtaja, tuomittu 10 vuodeksi. Reb. 21.9.1957 (Labti-Argutina).*
- *Valter (Valde) Heiskanen, kalastaja, s.26.8.1911 Uura k? Karkotettu Habarovkin alueelle Vrehne-Ureiskin piirin leirille (Labti-Argutina).*
- *Leonard Immanuel Heiskanen, opettaja, s.5.1.1914 Uura k?*
- *Benhard Heiskanen, konemies, s.10.3.1915 Uura k?*
- *Nero Heiskanen, kalastaja, s.? Uura k?*
- *Reino Heiskanen s.? Uura k?*
- *Selma Heiskanen s.? Uura k?*
- *Neiti Heiskanen s.? Uura k? Etunimestä ei ole tietoa.*

PS. Olen tulossa käymään Petroskoissa ja samalla matkalla tulen käymään myös arkistossa 24.2.2020 tai 25.2.2020. Lähetän tämän kirjeen teille arkistoon ennakoon, että ehtisitte katsoa valmiiksi. Olen saanut tämän arkistonne osoitteen Eila Labti-Argutinalta jo monta vuotta sitten.

Kadut olivat paikoitellen jäiset ja liukkaat. Etsimme arkistotaloa suurien vanhojen rakennusten ympäröimästä kaupunkimaisemasta. Monet rakennukset olivat jo nähneet parhaat päivänsä ja jotkin oli jätetty rempalleen autoiksi oman onnensa nojaan. Sonja kysyi välillä tietä ohikulkijoilta ja nämä pysähtyivät parhaansa mukaan ystävällisesti neuvomaan. Viimein löysimme oikealle kadulle. Nousimme jyrkkiä portaita jyhkeän graniittisen porttaalin alitse. Saavuimme käytävään, jonka päädyssä oli musta lasiseinä. Keskustelu vastaanottovirkailijan kanssa käytiin lasin alareunassa olevan pienen aukon kautta. Sieltä saimme numeron, jonka Sonja näpytteli seinässä olevaan puhelimeen.

Odottelimme hetken aulassa ja pian saapui ystävällinen ja tyylikkäästi pukeutunut nainen, joka kertoi jo odottaneensa meitä. Mitään tietoja Emil Heiskasesta ja hänen perheestään

ei kuitenkaan löytynyt. Sonja puhui paljon ja pitkään nopeaa venäjää naiselle, joka kuunteli ja nyökkäili kohteliaasti. En ymmärtänyt sanaakaan puheen sisällöstä, mutta aavistelin kuitenkin, että hän kertoi sukunsa vaiheista lähtien Uuran Saanivuonolta. Ymmärsin, että siksi Sonja oli aamulla ollut hermostunut, sillä hän valmistautui omaan asiaansa. Minulle luvattiin lähettää jälkikäteen vastauskirje, jos jotain tietoja Heiskasista löytyisi.

FSB-arkistossa meitä neuvottiin käymään Kansallisessa arkistossa, jossa pidetään henkilörekisteriä. Tämä arkisto sijaitsee aivan edellisen lähistöllä. Kuitenkin sinne olisi pitänyt varata aika ennakoon. Seuraavat ajat olisivat vasta tulevalla viikolla ja minun olisi lähdettävä jo seuraavana päivänä Petroskoista. Arkistossa kaikki tiedot henkilöistä on kirjoitettu kortteihin ja kansioihin venäjäksi. Sekin asettaa pienen haasteen asialle. Kuitenkin meidät lopulta otettiin vastaan pienen odottamisen jälkeen. Virkailija kantoi puisen arkistolaatikon, jossa oli pahvisia arkistokortteja. Joissain korteissa luki Heiskanen, mutta myöhemmin selvisi, että kysymys ei ollut etsimistäni Heiskasista. Sain tästä arkistosta kotiin palattuani sähköpostikirjeen, jossa oli mm. joitain ohjeita tiedustelun tekemiseen ja kopioiden hintoja. Sain kuitenkin tehtyä paikan päällä tiedustelun, mutta tietoja sieltä ei kuulunut pitkään aikaan.

Seuraavana aamuna oli herättävä todella aikaisin linjataksin kyytiin, joka veisi minut takaisin kotiin Suomeen. Sonja tilasi kuljetuksen, sillä sen voi tehdä vain venäjäksi. Hän jäi vielä tapaamaan sukulaisiaan, jotka saapuisivat Moskovasta. Tässä taksikyydissä olin yksin suomalaisena ja yhteistä kieltä ei ollut muiden matkalaisten kanssa. Kyyti oli todella lennokasta ja mutkat laitettiin surutta suoriksi. Siksi kotimatka sujui nopeasti ja huokasin kun pääsimme rajan yli. Olin hyvin tyytyväinen matkaan ja kiitollinen Sonjalle kaikesta avusta ja opastuksesta matkalla. Venäjän kiel-

tä taitamattomana, olisi minulle matka ollut pintapuolisempaa, kaupungissa liikkuminen ja arkistovierailut hankalia.

Arkistotietoja Petroskoista, haasteita ja tulevaisuutta

Kotiin palattuani sainkin postia kuukautta myöhemmin arkistosta, Venäjän Turvallisuuksipalvelun Karjalan Tasavallan Hallinnosta. Kerron tässä kiinnostavimmat osat henkilöistä. ”Heiskanen Aksel Fredrikin poika, suomalainen, maatalouskolhoosi Tarmo. Heiskanen Fredrik Simeonin poika, perheen pää, suomalainen, kalastaja, kalastajavene Kollektiivi ja vaimo Brita Matleena. Heiskanen Nero matruusi ja 4 alle 16-vuotiaasta lasta. Heiskanen Emil Fredrikin poika, suomalainen, leipuri, Rairyb-leipomo. Heiskanen Selma Fredrikin tytär, siivooja myymälä nro 5.”

Myöhemmin kirjeessä kerrotaan, että ”Karjalan Tasavallan hallinnossa säilytettävässä luettelossa niistä muista kansallisuuksista edustavia henkilöitä, jotka asuivat Muurmanskin alueen Poljarnyin piirissä Ura-Guban asemataajamassa ja jotka kuuluivat vuonna 1940 Karjalais-suomalaiseen sosialistiseen neuvostotasavaltaan siirrettäviin, on merkitty; Heiskanen Emil, suomalainen, puolueeton, kokki, naimaton. Heiskanen Hilmar, puolueeton, kalastaja, 2 perheenjäsentä. Heiskanen Fredrik, suomalainen, puolueeton, perheenpää, kolhoosilainen, vaimo Brita Matleena suomalainen. Pojat; Leonard, Nero s.1923, Reino s.1930. Tyttären; Selma s.1919, Hulda 1927, Anneli 1937.”

Niin sain tietää nyt tyttöjenkin nimet. Tämän Annelin kohdalla mietin, että voisiko hän kuitenkin olla esim. vanhimpien veljen Akselin tai Hilmarin tytär?

Sitten 8 kuukautta myöhemmin, loka-kuussa sain sähköpostiviestin henkilöltä, jolla on sama sukunimi kuin minulla. Hän oli pyytänyt tietoja omasta suvustaan Petroskoin kansallisesta arkistosta ja hänelle oli lähetetty sieltä sähköposti, joka sitten kuitenkin olisi pitänyt lähettää minulle. Hän olikin jo ehti-

nyt käännättää kirjeen suomeksi. Huomasin Petroskoin Kansallisessa Arkistossa käydesämme, että pahvisia kortteja selatessamme, siellä oli Heiskasten kohdalla Reino Heiskanen ja tämä oli syntynyt Uurassa, kuten Emil Heiskasen kaikki sisarukset. Niin jätin silloin lähtiessämme pyynnön tutkia kortin henkilöä.

Se kannatti, sillä sähköpostikäännoksessä kerrotaan: ”Reino Fredrikin poika Heiskasen omaelämäkertatiedoissa on seuraavaa: Minä, Rejno Fredrihovits Hejskonen, syntynyt 20. kesäkuuta 1933 Ura-Guba kylässä, Poljarnon piirissä Murmanskin oblastissa. Olen kansallisuudeltani suomalainen, kasvoin suuressa perheessä – vanhemmillani oli 12 lasta: 10 poikaa ja 2 tytärtä. Isä oli erikoistunut kalastajaksi kalastuskolhoosissa ja äiti oli kotiäiti. Sodan aikana asuin vanhempieni ja sisarusteni kanssa Puudozhin piirissä. Vuonna 1942 vanhemmat kuolivat... Huhtikuussa vuonna 1947 tapasin veljeni, joka työskenteli Sortavalan kaupungissa kokkina ravintolassa, tuosta lähtien vuoteen 1950 asuin veljen luona ja kävin Sortavalassa koulu nro 4.”

Olen tavattoman iloinen näistä arkistotiedoista, sillä tämä veli, joka mainitaan kirjeessä, on Emil Heiskanen. Näin selvisi, että Emil on selvinnyt Stalinin ajasta ja toimi kokkina Sortavalassa, lähellä Suomea ja kaupungissa, josta vaimonsa Sirkkan perhe oli lähtöisin. Jollain tapaa tämä tieto on tullut myös Sirkalle aikanaan, sillä muistan vanhempieni puheista, että Eemeli Heiskanen on ollut kokki.

Tämän sähköpostina edelleen lähetetyn kirjeen tutkiminen kohdaltani viivästyi seuraavan vuoden helmikuuhun, sillä sairastuin vakavasti, kävin läpi ison leikkauksen ja hoidot. Suvun vaiheiden tutkimisen into ei suinkaan tyssähtänyt tähän. Pian leikkauksen jälkeen Imatran taidemuseossa avautui silloisen kuvataiteilijaurani merkittävin näyttely: SYVYYDET - MENNEISYYDEN KOHINA MINUSSA.

Näyttelyn lähtökohtana oli sukuni his-

torian etsintä, ymmärrys menneisyydestä ja tietoisuuden herättämät tunteet ja ajatukset. Pohdin, miten menneisyyden tietoisuus kohisee minussa. Työstin näyttelyn teoksia kaksi vuotta ja onneksi sain ne valmiiksi juuri ennen sairastumista. Pakkasin teokset ja teosryhmät, joita oli 19, valmiiksi kuljetusta varten. Museon henkilökunta ripusti pohjapiirroksen suunnittelemani kokonaisuuden ja jaksoin käydä viimeistelemässä näyttelyn.

Näyttely onnistui hienosti suunnitelmien mukaan. Sitten sain ripustaa osan teoksista vielä seuraavan vuoden 2021 heinäkuussa Kuusamoon Kaamos Galleriaan. Oli tunne, että joillain tapaa ympyrä sulkeutui, sillä onhan Emil Heiskasen isä Johan Fredrik lähtenyt Kuusamosta 1907 ja hänen sukujuurensa ovat siellä syvällä ajassa ainakin vuodesta 1667 asti Eskeli Pekanpoika Heiskaseen. Myös Emilin äidinäiti Greta-Lisa Halonen os. Karjalainen-Meskus on Kuusamosta.

Tällä hetkellä maaliskuussa 2022 tätä juttua kirjoittaessani, minulla on näyttely meillä Varkauden taidemuseossa, jossa esillä on kollaaseja sukujeni vanhoista valokuvista ja myös maalauksia.

Näyttelyn nimi on *Missä lentävät paratiisilinnut* ja sen johdannossa lukee mm. näin: ”*Historia kertoo, kuinka matkustettiin vaarallisia matkoja uusille mantereille ja alueille. Niin esivan-*

hempanikin kulkivat maailman reunalle asti Jäämerenkalastajiksi. Paremman elämän toivossa he jättivät taakseen tutun elämäntavan ja kotimaisemat. Paremman elämän toivo pakotti kamppailemaan arvaamattomasta merestä ja muista luonnonvoimista huolimatta, oli selviydyttävä.”

Suvun vaiheiden etsiminen ei suinkaan pääty vielä tähän. Suunnitelmissa on lähteä Jäämeren rannalle Finnmarkiin maalaamaan loppukesällä 2022. Olen saanut sieltä taiteilijaresidenssipaikan pienestä kylästä, jossa edelleen asuu näitä edellä mainitsemiani Halosia.

Matkasta tulee jännittävä, sillä tavoitteenani on tavata näitä kaukaisia sukulaisia ja ehkä saan uusia tietoja Heiskasten elämästä ja vaiheistaan. Ainakin saan tuntea Jäämeren ja Ruijan tuulia, sen tuoksua ja nähdä arktista valoa. Haluan nähdä karut kalliot ja auringon liikettä avaralla taivaalla, ihmetellä atmosfääriä, jota Jäämerenrannan suomalaiset uudisasukkaat rakastivat ja jossa oppivat selviytymään silloin kauan sitten.

Lämpimät kiitokseni kaikille, jotka ovat auttaneet tavalla tai toisella Emil Heiskasen ja perheensä vaiheiden etsinnässä.

Teksti ja kuvat: Anne-Mari Heiskanen, Emil Heiskasen lapsenlapsi.

Petroskoin museon ikonitaiteen osasto.

Heiskasten kesäjuhla 2.-3.7. Turussa

OHJELMA

Lauantai 2.7.

12:00 **Ilmoittautuminen alkaa, Forum Marinum**

12:30 **Tervetulokahvit**, seminaaritila Bryggan

13:00 **Sukutapahtuma**, seminaaritila Bryggan

15:00 **Tutustuminen Forum Marinumin Merimuseoon ja Suomen Joutseneen.** Sukuseura kustantaa pääsymaksut

16.30 **Kokoontuminen kierroksen jälkeen**, seminaaritila Bryggan

Päivällinen Ravintola Göran, Forum Marinum

Päivällisen aika ilmoitetaan myöhemmin

Tapahtuman aikataulu saattaa vielä muuttua.

Ilmoittautuminen tapahtumaan maanantaihin 6.6.2022 mennessä.

Ilmoittautumisohjeet, tapahtuman tarkempi ohjelma ja aikataulu sekä majoitustiedot tulevat Facebookiin ja Sukuseuran kotisivuille huhtikuun aikana.

Sunnuntai 3.7.

9:00 **Aamiainen hotellilla majoittuville**

9:45 Siirtyminen Luostarinmäelle kimpapakyydeillä

10:00 **Tutustuminen Luostarinmäen käsityöläismuseoon.** Sukuseura kustantaa pääsymaksun.

12:00 **Kahvit ja Turpakäräjät**, Kahvila Kisälli

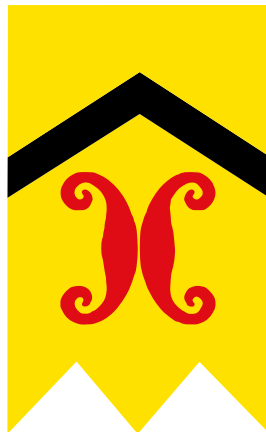
13:00 **Turun keskiaikamarkkinat**, Turun Vanha Suurtori. Tapahtuma on maksuton, tutustuminen omatoimisesti.

Mahdollisuus tutustua omatoimisesti:

•**Turun Linna**

•**Turun tuomiokirkko**

•**Aboa Vetus & Ars Nova -museo**

Turun nähtävyyksiä

Kuva: Kallerna

Sukutapahtuman yhteydessä pääsee tutustumaan moniin Turun ainutlaatuisiin nähtävyyksiin, kuten Forum Marinum, Luostarinmäki ja Keskiaikaiset markkinat.

Forum Marinum

Turun sataman vieressä sijaitseva Forum Marinum on merenkulun valtakunnallinen vastuumuseo. Se asettuu joen ja meren vaihtumiskohtaan ja kertoo vesiliikenteen historiasta. Tunnetuin kohde on varmastikin *fre-gatti Suomen Joutsen*. Laiva on kokenut monia muutoksia aikojen kuluessa ja niihin pääsee tutustumaan pääkannen näyttelytilassa sekä muissa laivan osissa. Merikeskuksen läheisyydessä on toinen museolaiva, *s/s Bore*. Museon lisäksi siellä toimii hostelli ja ravintola.

Laivalla voi tutustua entisiin henkilökunnan asuintiloihin, varustajahyttiin ja osaan matkustajahytteistä.

Lisäksi Forum Marinumiin kuuluu kaksi näyttelyrakennusta Punatiilisessä, korkeassa Kruununmakasiinissa sijaitsee perusnäyttely *Töissä merillä*, venekatos ja ravintola Göran jonka omaleimainen tunnus on sisälle sijoitettu Daphne-purjevene. Kruununmakasiinin rakennus on erityisen historiallinen, sillä se on Venäjän vallan aikainen valtion viljavarastorakennus, joka rakennettiin vuonna 1894. Näyttelytilaksi rakennus korjattiin 2000-luvun alussa.

Valkoisessa Linnanpuomin rakennuksessa sijaitsee vaihtuvien näyttelyiden tila, huvivenekokoelma, museokauppa, auditoriotilat sekä toimistotilat. Linnanpuomi on entinen Suomen Osuuskaupan suolavarasto, jossa

oli myös toimistotiloja niin kuin nytkin. Se on rakennettu 1930-luvulla ja näyttelytilaksi se on kunnostettu vuosin 1985–86. Linnanpuomissa pureudutaan suomalaiseen laivanrakennukseen; puisten purjelaivojen aikauteen, teolliseen laivanrakennukseen sekä nykyaikaiseen laivanrakennukseen. Meyer Turun telakka on toimittanut näyttelyyn mm. vuorovaikutteisen laivan rakennesäätimen, jolla voi tutustua aluksen tekniikkaan ja rakenteeseen kerros kerrokselta.

Luostarinmäki

Luostarinmäki on ainoa yhtenäinen puutaloalue Turussa, joka säilyi vuoden 1827 palosta. Yli 200 vuotta vanhat rakennukset sijaitsevat alkuperäisillä paikoillaan. Luostarinmäki oli aikoinaan vähävaraisten asuinalue kaupungin laidalla, jossa elettiin omavaraistaloudessa.

Kun Turun palon jälkeen laadittiin uusi väljempi asemakaava, Luostarinmäen puutalot määrättiin purettaviksi. Moni talonomis-

taja muutti silloin pois alueelta tai jätti talonsa rappeutumaan. Kaupunki pääsi siten lunastamaan rakennukset yksi toisensa jälkeen, arvaustenkin edullisesti. Meidän onneksemme alue päätettiin säilyttää ulkomuseona, jonne sijoitettiin myös turkulaisia käsityöalan verstaita teollistumisen muuttaessa ne yhä harvinaisemmiksi. Käsityöläisyyttä pidetään edelleen yllä järjestäen alueella käsityönäytöksiä. Verstailla valmistetaan tuotteita museokauppaan.

Museoalueen rakennuksia on sisustettu 1800-luvun tyyliin. Verstaiden sisustuksessa toimivat asiantuntijoina turkulaiset käsityöläismestarit. Niihin lahjoitettiin aitoa esineistöä ja jopa kokonaisia verstaita. Kultaisen Omenan Kilta toimii edelleen yhdyssiteenä käsityöläisten ja museon välillä.

Luostarinmäen museokortteli avattiin yleisölle 29. kesäkuuta 1940. Museoalue käsittää 14 pihaa, joiden rakennuksiin on sisustettu noin 80 museointeriööriä. Talot ja pihat kertovat 1700–1800-lukujen asumiskulttuurista. Umpikortteleihin käydään sisään porteista, joiden päällä oleva kyltti kertoo talon

Kuva: Susan Wilander

osoitteen. Ennen vuoden 1827 paloa kaikilla kaduilla ei ollut nimiä, vaan saatettiin käyttää korttelin nimeä ja tontin numeroa.

Vuodesta 1949 lähtien museoalueen käsityöläiset, museovalvojat ja oppaat ovat pukeutuneet aikakauden mukaisiin asuihin. Niihin on kudottu kankaat merimiehentalon kangaspuissa. Naisten puvut on tehty länsisuomalaisen kansannaisen 1700- ja 1800-luvuilla käyttämien pukujen mallien mukaan.

Aikakauden puutarhojen aarteet löytyvät myös museoalueelta. Ikkunoilla kukkivat kesäaikaan pelargoniat ja mustanmerenruusut. Pihojen kukkapenkeissä on vanhoja perennoja kuten särkynyt sydän, palava rakkaus, akileija, suopayrtti ja erilaisia liljoja. Lisäksi pihoilla on kasvimaita perunoita, naurista, lipstikkaa, piparjuurta ja ruohosipulia varten sekä marjapensaita ja omenapuita. Tupakkatalon pihassa kasvatetaan Virginian tupakkaa, joka menestyy Suomenkin leveysasteilla. Monissa pihossa rehottaa koiruoho, jota käytettiin koiden karkottamiseen.

Keskiaikaiset markkinat 30.6.-3.7.2022

Keskiajan Turku on tapahtumakokonaisuus, joka koostuu viidestä eri tapahtumasta: Keskiaikaisista markkinoista, Keskiajan Turku Tuomiokirkossa -tapahtumasta, Turun Lin-

nan keskiaikaopastuksista, Rohan Tallien hevosturnajaisista sekä keskiajasta Aboa Vetus & Ars Nova -museossa.

Keskiaikaiset markkinat on rakennettu markkinamyymien, käsityöläisten, ritareiden, musikanttien ja leikareiden avulla Vanhan Suurtorin ympäristöön jo vuodesta 1996 alkaen. Keskeisenä osana markkinoita on suuri näytelmä, jota esitetään yleisön joukossa markkina-alueella. Se tuo historiallisia tapahtumia nykyaikaan ainutlaatuisella tavalla.

Keskiaikaiset markkinat -tapahtuman järjestää Turun Suurtorin keskiaika -yhdistys. Keskiaikaiset markkinat luovat kuvaa menneisyydestä elävällä tavalla. Niillä on mahdollisuus asettua itse keskiaikaan ja kokea keskiajan ihmiset elämäntyylä ruuan, juoman, musiikin, viihteen ja pukeutumisen kautta.

Turun Suurtorin keskiaika ry perustettiin vuonna 2010. Yhdistyksen jäseniä ovat Aboa Vetus & Ars Nova -museo, Turun historiallinen yhdistys ry, Muinaistaitoyhdistys Ukonvakka ry, Wanha Cehno ry, WarusSeppäin kilta ry, Turun Keskiaikaseura Unikankare ry, Varsinais-Suomen esittävän taiteen yhdistys ry sekä Turun kulttuuritapahtumien tuki ry. Ne kaikki osallistuvat Keskiajan Turun tapahtumien järjestämiseen.

Teksti: Susan Wilander

70 VUOTTA

Erkki Heiskanen 24.1.2022

Sukuseura onnittelee lämpimästi kaikkia merkkipäiväänsä viettäneitä ja viettäviä!

In Memoriam

Sakari Heiskanen

k. 4.1.2022 (87-vuotiaana)

Jyväskylä, Jumisten Heiskasten

Juminen 2 -sukuhaara

Eila Maria Heiskanen (os. Riikonen)

s. 2.8.1938 Eno

k. 11.12.2021 Eno

Lämmin osanottomme Sukuseuran puolesta!

Olli Heiskanen

Ikäväkseni sain kuulla suruviestin, että seuramme pitkäaikainen vaikuttaja, entinen varapuheenjohtaja, prikaatikenraali Olli Heiskanen siirtyi ajasta iäisyyteen 30.3.2022 Keravalla vaikean sairauden murtamana. Hän oli syntynyt 5.1.1938 Joutsenossa ja oli naimisissa Anneli o.s. Kourin kanssa. Heillä on kaksi lasta, joista poika Mikko Heiskanen on seurannut isänsä uraa ja toimii tällä hetkellä kenraalimajurin arvoisena Sotilasedustajana EU:ssa ja Natossa Brysselissä.

Olli kuului Heiskasten Tuusniemen sukuhaaraan, mutta jo hänen isoisänsä Pekka Antinpoika Heiskanen muutti synnyinseudiltaan pääkaupunkiin vuonna 1889 saamaan sotilaskoulutusta Kaartin pataljoonaan. Ollin vanhemmat Martti Heiskanen ja Viena Wikström asuivat pojan syntyessä Joutsenossa, jossa Martti toimi Konnunsuon vankilan talouspäällikkönä. Olli tuli ylioppilaaksi Helsingin kaksoisyhteislyseosta 1958, Kadettikoulusta hän valmistui 1961 ja Sotakorkeakoulusta 1971. Sitten hän toimi useissa eri tehtävissä Puolustusvoimissa ympäri maata ja muutti työn vuoksi asuinpaikkaa peräti 17 kertaa. Ura huipentui hänen toimiessaan Uudenmaan sotilasläänin komentajana vuosina 1994-98, jolloin hän erosi vakinaisesta palveluksesta. Heiskanen ylennettiin vänrikiksi 1959, luutnantiksi 1962, yliluutnantiksi 1965, kapteeniksi 1968, majuriksi 1973, everstiluutnantiksi 1979, everstiksi 1985 ja prikaatikenraaliksi 1996.

Olli oli sukuseuran toiminnassa mukana sen alkua ajoista lähtien ja piti vaativan ammattinsa vuoksi Heiskanen-nimeä esillä julkisuudessa näkyvästi. Seuran hallitukses-

sa hän toimi aktiivisesti vuosina 1998-2007, joista varapuheenjohtajana 2005-07. Näinä vuosina Olli piti seuran tilaisuuksissa useita mielenkiintoisia esitelmää, kirjoitti artikkeleita Heiskasten julkaisuihin ja oli järjestelemässä useita sukutapahtumia. Sukuseuratoiminnan huipennuksena Olli toimi valtakunnallisen Sukuseurojen Keskusliiton puheenjohtajana vuosina 2001-02. Ansioistaan hänet on palkittu mm. nimityksellä vuoden Heiskaseksi 1996, Sukuseurojen keskusliiton kultaisella ansiomitalilla 2009 ja Heiskasten sukuseuran kunniajäsenyydellä 2010.

Itselleni jäi Ollista kuva jämäkkänä mutta hyvin lämminhenkisenä ja sukurakkaana ihmisenä, joka jaksoi kantaa vastuuta ja huolehtia, että asiat sujuisivat aina parhain päin.

Heiskasten sukuseura kunnioittaa syvästi maineikkaan jäsenensä muistoa.

Hannu Heiskanen
puheenjohtaja
Heiskasten sukuseura ry.

Uusia hallituksen jäseniä

Heiskasten sukuseuran hallitukseen valittiin kaksi uutta jäsentä tälle kaudelle: Emma Reijonen ja Tuija Hauhia, jota haastattelimme tähän lehteen.

Kuka olet ja mistä olet kotoisin? Mikä on sukuhaarasi?

Olen Tuija Hauhia, (ent. Makkonen), omaa sukua Heiskanen. Olen Tuusniemen haarasta suutarimestari Juho Petter Heiskasen nuorimman pojan, Tarmo Heiskasen tytär. Synnyin Kuopiossa, mutta muutimme isän töiden perässä 1970-luvulla useita kertoja. Päädyimme mm. Tampereen kautta Kuusankoskelle, jonne minä sitten myöhemmin perustin kotini ja perheeni. Nykyään toimin itsenäisenä yrittäjänä tuottaen taloushallintopalveluita yhdistyksille ja pienyrityksille.

Miten olet päätenyt mukaan sukuseuran toimintaan?

Vuonna 2016 olimme mukana Viron kesäretkellä, oikeastaan siitä lähtien olen seurannut toimintaa enemmän tai vähemmän aktiivisesti. Tuli ilmi, että talouspuolelle voisi

olla tarvetta lisävoimista, niin ilmoittauduin ja tulinkin valituksi mukaan.

Mitä suku ja sukuseura sinulle merkitsevät?

Lapsuudesta minulla on paljon hyviä muistoja isäni sukuun liittyen. Vanhempieni erottua, ja koska asuimme kaukana sukulaisista, yhteydenpito jäi vähäiseksi. Sukuseuran myötä olen nyt ”vanhemmiten” kiinnostunut tietämään, miten ja minne elämä on sukua vienyt, niin lähihistoriassa kuin kauempana menneisyydessä.

Mitä odotat tulevilta (ainakin) kahdelta vuodelta Sukuseuran hallituksessa? Missä aktiviteeteissa haluat olla mukana?

Odotan tulevien vuosien mittaan tutustuvani sukuseuraan ja sukuun paremmin. Hallitustyössä teen parhaani, että talousasiat hoituvat osaltani selkeästi ja jämpästi.

Kuvat: Tuija Hauhia

Heiskasten sukuseura

Heiskasten sukuseura on perustettu vuonna 1960 ja kuuluu maamme vanhimpiin sukuseuroihin. Sukuseuran tarkoituksena on selvittää Heiskasten suvun ja sen eri sukuhaarojen vaiheita ja historiaa, vaalia niihin liittyviä perinteitä ja edistää yhteenkuuluvuuden tunnetta suvun jäsenten keskuudessa sekä tehdä sukuseura- ja sukututkimustyötä tunnetuksi ja muutenkin edistää kotiseututyötä. Sukuseura järjestää sukukokouksia ja retkiä, suorittaa ja tukee sukututkimusta, kerää ja arkistoi sukua koskevaa tietoutta sekä jakaa tutkimus- ja perinnetietoa tämän lehden ja muiden julkaisujen avulla.

Sukuseuran varsinaiseksi jäseneksi voidaan hyväksyä jokainen 15 vuotta täyttänyt henkilö, joka isän tai äidin puolelta on sukuun kuuluva tai tämän puoliso. Kannatusjäseneksi voidaan hyväksyä yksityinen henkilö tai oikeuskelpoinen yhteisö, joka haluaa tukea seuran tarkoitusta ja toimintaa.

Muistathan maksaa Heiskasten sukuseuran jäsenmaksun!

Jäsenmaksulaskut ovat lähteneet sähköpostitse 14.3. Jos et ole saanut laskua, tarkista myös roskapostikansiosi - lasku on saattanut päätyä sinne.

Heiskasten Sukuseura ry:n hallitus 2022-23

Hannu Heiskanen
0500 267 422
hannu.h.heiskanen@kesko.fi
Puheenjohtaja, Sukututkimusvastaava

Liisa Heiskanen
040 709 1345
liisasiil@gmail.com
Somevastaava

Perttu Kähäri
040 774 8794
perttu.kahari@aalto.fi
Varapuheenjohtaja, Päätoimittaja

Tapani Pakarinen 0400 316 615
tapanijou.pakarinen@gmail.com
Markkinointi- ja hankintavastaava,
Sukumatkavastaava

Emma Reijonen
045-1782308
reijonenemma@gmail.com
Sihteeri

Orvokki Weckström
09 8796 119, 050 300 1602
orvokki.weckstrom@suomi24.fi
Perinnetietovastaava

Tuija Hauhia
044 5050 167
tuijamakkonen1@gmail.com
Taloudenhoitaja

Voitto Heiskanen
040 594 1486
Jäsenasiat: heiskaset.sukuseura@gmail.com
Jäsenrekisterinhoitaja,
Kirjasto- ja arkistovastaava

Paula Erama-Kuosmanen
040 415 7018
paula.eramakuosmanen@gmail.com
Myyntivastaava

Heiskasten sukuseuran pankkitili on muuttunut!

**Uusi tilinumero on: Osuuspankki FI74 5172 0220 3005 53,
SWIFT: OKOYFIHH**

Seuran kotisivut <http://heiskasten.sukuseura.fi>

HEISKAS-LUKEMISTA KESÄKSI!

Nämä kirjat kuuluvat jokaisen Heiskasen kirjahyllyyn!

**NYT KUMMATKIN
YHTEISHINTAAN 25 €
+ KAUPAN PÄÄLLE
HEISKASTEN SUKUSEURAN
50 VUOTTA -TEOS!**

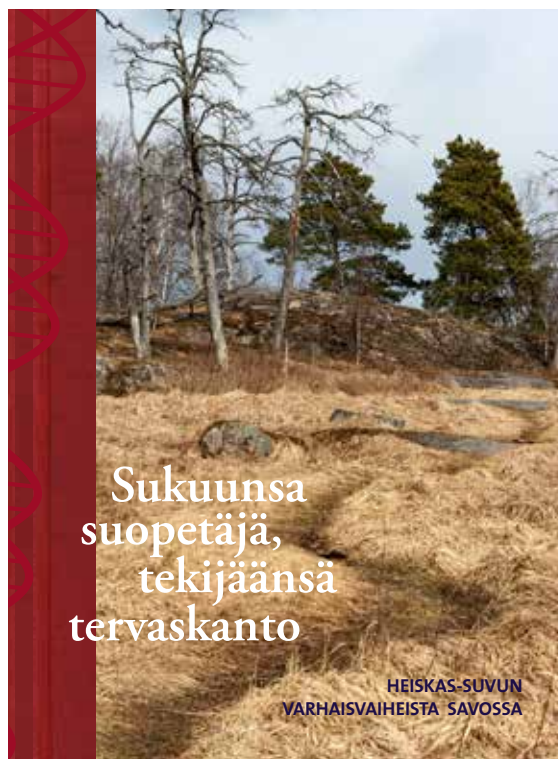
TILAA HELPOSTI! Myyntivastaava Paula Erama-Kuosmanen 040-415 7018 / paula.eramakuosmanen@gmail.com. Tilaukset toimitetaan postitse, hintoihin lisätään postikulut ja mahdolliset pakkauskulut.

MUISTA SUKULAISTASI SUKULAHJALLA!

Heiskasten Sukuseuran 60 vuotta - uusi historiikki nyt saatavilla

Historiikki täydentää Heiskasten Sukuseura 50 vuotta -teosta tuoden siihen mukanaan sukuseuran tapahtumat 2010-luvulla.

HINTA 9 €.

Sukuunsa suopetäjä, tekijäänsä tervaskanto

Uusi kirja tuo Heiskaset yhteen yhdistämällä DNA-tutkimuksen tulokset aiempaan sukututkimukseen.

HINTA 19 €.

Ostamalla sukutuotteita tuet Heiskasten sukuseuran työtä!

Hyvää Pääsiäistä!

Kuva: Polina Kovaleva